

630

631

632

633

634

82

U-56

ԿԱՆԺԻ

ՄԱՐԲԻԶՈՒՀԻՆ

ՊՕԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ռ. ԳԻՒՐԳԶԵԱՆ

— 1858 —

ԿԵՆՏԻ
ՄԵՐՔԻՉՈՒՀԻՆ

113

1600

1600

Կր. Եր. շաւ. Խ. 2.

84-31

ԿԱՆԺԻ

ՄԱՐԲԻԶՈՒՅԻՆ

ՀԱՄԱՌՕՏԵՑ

Ի

ԳԱԳԱԻՆԵՐԵՆԵ

Խ. 3. ԿԻՒՄԻՏԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ

ՌՈՒԲԵՆԻ ԲԻՒՐԲՃԵԱՆ

ՊՕԼԲՍ

ՓԻՆՃԱՆՃԱՐԱՐ

— 1858 —

2000

5 4 3 2 1 0 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0

3 5 3 0 4 1 1 1 1 1

力

Պատրիարքութեան
ԿՐՍՑԱՆԴՆՈՒԳՈՒԼՍՈՑ

Տ. Տ. ՅԱԿՈԿԲԱՅ
ԸՍՏՈՒԹԱՐԵԱԼ

ԱՐՀԻԸՊԻՍԿՈՊԱՆՈՍԻ

6689.57

이 단락을 보면 이 시의 주제를 알 수 있다.

U410P

9. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846.

Կ Ա Ն Ժ Ի

Մ Ս Բ Է Լ Զ Ո Ր Է Դ Ն

1667

1657ին վերջերը պարզ կառք մը կայ-
նէցաւ իրիկունն ժամը երկուքին ատեն-
ները, Բարիզի Հօթելոյլ փողոցին մէջ,
տան մը դրանը առջեւ, ուր երկու ու-
րիշ կառքեր առաջուց կ'սպասէին:
Շուտով մը կառքին վրայէն ծառայ մը
վար ցատկէց դուռը բանալու համար.
Բայց կառքին մէջէն մէկը թող չը տը-
վաւ, անուշ ճայնով մը ըսելով. « Կեցիր
նայինք ա՛յս տունն է » : Այս խօսքը զը-
րուցելէն ետքը, կառքին պատուհանէն
զլուխ մը դուրս ելաւ, որ այնքան ա-
ղէկ ծածկըված էր սեւ շղարշով մը, որ
անհնարին էր երեսը տեսնել, ու դեպ 'ի

վեր նայելով տանը վրայ նշան մը փրկ-
տըռելու պէս ըրաւ. կերեւայ որ այս
անժամօր կինը իր փնտրածը գտաւ, ո-
րովհետեւ իր ընկերոջը դառնալով «Հոս
է » ըսաւ, « անա նկարագիրը » : Ասոր
վրայ կառքին դուռը բացվեցաւ ու եր-
կու կիները վար իջան, բայց դեռ ներս
ջը մտած՝ նորէն աջբերնին դեպ ՚ի նկար-
ագրին վերուցին, որ վեց ոտք լանք է.
երկու ոտք բարձրութիւն ունէր, մեջն
ալ այս խօսքերս գրված էին « Տիկին
Վօազեն դայեկ » ու երկրորդ դատիկո-
նին պատուհաններուն վրայ գրված էր:

Երկու կիները շուտով մը նեղ ճամ-
բէ մը ներս մտան, որուն միւս ծայրը
նեղ ու պտոյտ սանդուղք մը կար. Է-
ռօրկէ հինգերորդ դատիկոնը կ'ելնուէր:

Բայց այս երկու անժամօր կիները,
որոնց մեկը, միւսէն շատ պատուաւոր
կերպարանք ունէր՝ չը կայնեցան, ինչ-

պէս որ կը կարծըմք, նկարագրին համա-
ձայնող դատիկոնին վրայ, այլ դատիկոն
մը՝ աւելի վեր էլան:

Սանդուղքին ծայրը գաճաճ մը կայ-
նած էր, որուն այլանդակ հագուստը 16
էրբորդ դարուն Վենետիկի ծաղրածու-
ներուն հագուստին հետ շատ նմանու-
րիւն ուներ: Այս երկու կնկանք վեր էլ-
նելը տեսնելով՝ ձեռքի գաւազանը դէպ
’ի անոնց երկնցուց, ու բող ջը տըվա-
որ աւելի առաջ երբան, ու հարցուց քե-
ի՞նչ կ’ուզէն:

« Հագլին խորհուրդ պիտի հարցու-
նենք », պատասխանեց անուշ ձայնով
կինը:

« Մտեր ներս ու սպասեցէք », ըսաւ
գաճաճը, դրանք վարագոյրը վեր առ-
նելով ու անոնք սենեակ մը խօրելով:
Երկու կիները, գաճաճին այս ըսածը ը-
րին, ու կէս ժամու չափ անանց բան

մը տեսնելու ու լսելու սպասեցին: Վերջապէս յանկարծակի վարագուրով գոցված դուռ մը բացվեցաւ ու ներսէն ճայն մը զիրենք կանչեց:

Երկու կիները բացված դռնէն ներս մտան. այս մտած սենեակնին բոլոր սեռով պատած էր. եւ մինակ վերէն կախված իրեք բերնով կանդեղէն կը լուսաւորվէր. սենեակին մէջ տեղը նստեր էր Սիբիլլան՝ որուն մէր անծանօթ կիները խորհուրդ պիտի հարցընէին. քսանը հինգ քսանը վեց տարու կին մ'էր. բոլորովին սեւ հագված. մազերը երկու քովէն վար ձգած. ճիտը, ձեռքերն ու ոտքերը բաց, մէջքի կապած գօտին մեղեսիկի քարով մը միացած էր. ձեռքը գաւազան մը կար. նստած տեղը գետնէն քիչ մը բարձր-կէկ էր, չորս կողմն ալ բուրվառներու մէջ անուշ հոտեր կը բուրէր: Ինքը տես-քով բաւական գեղեցիկ էր մինակ աջ-

բերը, որոնք զարդարանքի խարդախութեամբ շատ մեծ կ'երեւային, ու տխուր տխուր կը փայլէին:

Երբ որ Երկու կիները ներս մտան, դուռը Էտէնուն գոցվեցաւ. այս մարգարէ կինը, գլուխը Երկու ձեռքին մէջ կրթնցուցած՝ իր մտածմունքներուն կ'զբաղէր: Ասոնք ալ վախճալով որ զինքը կը շփոթեն, լռութեամբ սպասեցին որ իր ուզած ժամանակը գլուխը վեր վերցընէ: Տասը րոպէէն ետքը գլուխը վեր վերցուց, ու իբրեւ քէ անոնց ներս մտնելը մինչեւ ան ատենը չէր իմացեր, « Ի՞նչ է ան » ըսաւ, « արդեօք ես գերեզմանի՞ն մէջ հանգստութիւն պիտի գտնեմ »:

« Ներեցէք տիկին » ըսաւ անուշ ձայնով կինը. « կ'ուզէի իմանալ. . . »:

« Լուի » ըսաւ Սիբիլլան բարձր ձայնով մը, « Քու ինչ հարցընելիքդ ինծի

պետք չէ. հոգիին պետք է որ մինակ
հարցընես. անանկ նախանձոտ հոգի մըն
է, որ ինծի կ'արգիլէ իր գաղտնիքնե-
րը քննելը. ու իմ պաշտօնս մինակ ա-
նոր աղաչել ու հնազանդել է քեզի պես-
ներուն համար » :

Աս ըսելէն ետքը իր տեղէն վար ի-
շաւ ու քովի սենեակը մտաւ. քիչ մը
ժամանակէն ետքը դուրս ելաւ. բայց դեմ-
քը մոխիր դարձած ու ինքն ալ անդիի
ծայրը հոգնած. մէկ ձեռքը կրակով լե-
ցուն վառարան մը եւ միւս ձեռքը կար-
միր բռնող մը բռնած էր:

Ան աստենը վերէն կախված երեք
բերնով կանգդեղին լոյսը խաւարեցաւ,
ու սենեակին մէջ բոլոր գտնըված բա-
ներն այլ եւ այլ գոյներու փոխվեցան:
Մեր երկու կինը սկըսան այս այլան-
դակ երեւոյթքէն սոսկալ, բայց ետ դառ-
նալը անհնարին էր. ասոր համար պար-

տառորեցան բանին վերջին սպասելու:

Մարգարե կինը վառարանը սեն-
եակին մեջ դրաւ ու կարմիր բուռքը ի-
րեն հետ խօսող կնկանը տըվաւ ըսե-
լով, « Դրե ինչ որ կ'ուզես հասկընալ »:

Կինը բուռքը առաւ, նստաւ սեղանին
ստոջին ու գրեց հետեւեալը:

« Արդեօք նորահա՞ս եմ. գեղեցի՞կ
« եմ, աղջի՞կ եմ, կին կամ որբեւայրի՞
« եմ: Ահա անցեալին համար: Արդեօք
« պիտի կարգըվի՞մ, կամ երկրորդ ան-
« գամ պիտի կարգըվի՞մ, երկար պի-
« տի ապրի՞մ կամ նորահա՞ս պիտի
« մեռնիմ: Ահա ապագային համար »:

Այս գրելեն ետքը, բուռքը դեպ 'ի
մարգարե կնկանը երկընցուց, « Ինչ պի-
տի ընեմ հիմայ ասի » ըսաւ:

« Սա գնտակին վրայ պիտի » պա-
տասխանեց մարգարեն, մոմէ գնտակ մը
տալով. « Թուռքը ու գնտակը այս վա-

ռարանին մէջ, աջքիդ առջին մոխիր
պիտի դառնան: Հոգին արդէն գիտե
քու գաղտնիքդ՝ իրէք օրէն պատասխա
նըդ կ'առնեն »:

Անծանօթ կիներ մարգարէին գրուցա
ծը ըրաւ, ան ալ գնտակը ձեռքէն առաւ
գնաց կրակին մէջ ձգեց:

« Ամեն բան կարգով կատարվեցաւ »
ըսաւ մարգարէ կիներ: Փաճաճը ներս
կանչեց ու հրամայեց որ կիները իրենց
կառքը նստեցընեն:

Անծանօթ կիներ բսակ մը ձգեց սեղա
նին վրայ, ու ընկերոջը հետ գաճաճին
հտէէն գնաց, որ զիրենք տարաւ կառ
քը նստեցուց:

Երէք օրէն ետքը, ինչպէս որ իրեն
խօսք տըվեր էր, գեղեցիկ անծանօթ կի
ներ առտուն անկողինէն ելած ժամա
նակը գիշերասեղանին վրայ նամակ մը
գտաւ, որուն վրայ այս գրված էր «Առ

գեղեցիկ Բոօվանսալ » : Բացառ. համա-
կը ու մեջը հետեւեալը կարդաց :

« Նորահաս ես, գեղեցիկ ես, որբե-
« ալի ես, անա անցեալին համար : Նո-
« րեն պիտի կարգըվիս, նորահաս պի-
« տի մեռնիս. ու այս մահն ալ բռնա-
« հարուքեամբ պիտի ըլլայ. անա ա-
« պագային համար » :

Հարցմունքը ինչ տեսակ բուռքի վը-
րայ որ գրված էր՝ պատասխանն ալ նոյն
տեսակ բուռքի վրայ էր :

Մարքիզուհիին երեսի գոյնը նետեց
ու զարհուրանքի մեջ մնաց : Անցեալին
համար ըրած հարցմունքին պատասխա-
նը, այնքան ճիշտ էր, որ կը վախցըվէր
քե ապագային վրայ ելած գուշակու-
րիւնն ալ անոր պէս շիտակ ըլլայ :

Այս անժամօք կիներ, որ քիչ մը ա-
ռաջ մարգարէ կնկանը տունը տեսանք,
այն գեղեցիկ Մարիամ տը Ռօզան էր ,

որ դեռ չը կարգըված՝ Օրիօրդ Շարօպ-
լանի կ'ըսվէր : Իր տասներէք երրորդ
տարիքին մէջ, այսինքն 1649ին Քաս-
քիլան մարքիզին հետ կարգըվէր էր, որ
ազնուականութեան մեծ պատիւ ունէր :

Քասքիլանի մարքիզը, որ քաղաւո-
րին փոքրիկ նաւերուն հրամանատարն
էր, կնկանը գեղեցկութիւնը իրեն պա-
տիւ մը սեպելով անիկայ արքունինէ-
րուն ներկայացուցէր էր :

Լուտովիկոս 147, որ ան ատենը հա-
զիւ 20 տարու կար, Քասքիլանի մար-
քիզին գեղեցկութեանը զարնըվէր էր,
ու ան ատենին անուանի գեղեցիկները
յոսահատութեան մէջ ձգելով, մէկ զի-
շերվան մէջ երկու անգամ պար խա-
ղացէր էր հետը : Վերջապէս Շուէտի
համբաւաւոր 'Քրիստինեն' որ ան ատե-
նը 'ի Ֆրանսա կը գտնըվէր, ըսէր էր
Քասքիլանի կնկանը համար, քե բո-

յոր իր պտըտած քաղաւորութիւններուն մէջ, « Գեղեցիկ Բռօվանասալին » նման մէկը չէր տեսեր:

Այս գովեստը այնքան զրուցվեցաւ որ անկէ ետքը ամենն ալ, Քասրիլանի մարքիզոնիին « Գեղեցիկ Բռօվանասալ » անունը կուտային:

Լուստովիկոս 147 ին ըրած պատիւը ու Քրիստինէին գովեստը, բաւական եղան Քասրիլանի մարքիզոնիին սիրտը նորասիրութիւն ձգելու, եւ Մինիաու, որ ազնուականութեան պատիւ առնելով քաղաւորին պատկերհանն էր եղեր՝ հըրաման խնդրեց իր պատկերը քաշելու, ու ասանկով մարքիզոնիին համբաւը կրկնապատկեց: Այս պատկերը դեռ կեցած է ու միշտ իր տէրը կը ներկայացընէ. բայց մեր ընթերցողներուն աչքէն հեռու ըլլալուն համար կը պարտաւորիմք նկարագրել: Այս նկարագրութիւնն

ալ, 1667ին գրված գրե մը կ'առնենք:

Երեսին գոյնը խիստ ճերմակ էր, ու փափուկ կարմրութիւն մը ուներ. համեմատ ճակտին երկու կողմէն ձգված սէւ մաշերը, երեսին պայծառութիւնը եւս առաւել երեւան կը հանէին: Իր մեծ աչքերը մազերուն պէս սէւ էին. ու անհնարին բան էր երկար ատեն դիտելը: Բերնին պզտիկութեանը, ձեւին, եւ ակոսաներուն գեղեցկութեանը նմանը չը կար. որչափ իր գեղեցկութիւնը զինքը սիրել կուտար նե՛ այնքան ալ քիթին ձեւը եւ համեմատութիւնը, իր գեղեցկութեանը ազնուականութիւն կ'եզլեցնէին: Երեսին կլորութիւնը իր առողջութեանը եւ մատղաշութեանը պատկերն էր:

Այս նկարագրութիւնը լրացնելու համար ըսենք թէ, իր նայվածքը պըռկունքներուն եւ գլխուն շարժմունքը վա-

յելչութեամբ լըցուն էին. վերջապէս քե-
ւերը, ոտքերը, ձեռքերը եւ քալածքը
բնաւ պակսութիւն մը չունէին:

Յայտնի բան է որ այս գեղեցկութեամբ
կին մը աշխարհքիս ամենէն բարեկիրք
արքունիներուն մէջ, իր նախանձորդե-
րուն ամբաստանութիւններէն զուրկ չը
պիտի մնար:

Բայց ամբաստանութիւնները միշտ
իրէն անվնաս եղան, որովհետեւ Մար-
քիզունին երկանը ճամբորդութեան ժա-
մանակն անգամ իր բարի վարմունքը
ձեռքէ չը ձգէր:

Երբոր Մարքիզունին այսպէս երջա-
նիկ կեանք կը վարէր, մեկ մ'ալ լսեց որ
քաղաւորին փոքր նաւերը Սիկիլիայի
ծովուն մէջ ընկըղմելով, Քասթիլանի
մարքիզը հոն մեռեր էր:

Մարքիզունին այս պարագային մէջ
իր վարմունքը չը փոխեց, ու մեծ ցաւ

ցըցուց այս կորուստին վրայ:

Հազիւ 7 տարւան մէջ տարի մը մեկտեղ ապրեր էին, բայց եւ այնպէս այս լուրը առածին պէս իր կետութիւնը, Ամբիւս տիկնոջին տունը քաշվեցաւ եւ բոլորովին մարդու հետ տեսութիւն ընելը դադրեցուց: Երկանը մեռնելէն վեց ամիս ետքը Ժօանիս տը Ա.* իր մեծ հօրմէն նամակներ առաւ, որոնք զինքը կը հրաւիրէին գալ, իր սուգը Ամբիւսին լըմընցընել:

Շաբաթականի օրիորդը գրեթէ տղայութենէն որք մնալով, այս բարի ծերը զինքը մեծցուցեր էր. ասոր համար այս հրաւերին դէմ չը կրցաւ կենալ, ու ճամբորդութեան համար պէտք եղած պատրաստութիւնները տեսաւ:

Ահա այս ատեններն էր որ, Վօազէն դէռ նորահաս, իր անունը բերնէ բերան գրուցել կուտար: Բասիլիոսի մար-

քիզուհիին բարեկամներէն քանի մը հոգի, գացեր էին իրենց ապագան կամ անցեալը քննելու, ու ըրած մարգարեութիւններէն մեկ քանին, գրէրէ վարպետութեամբ կատարվելով՝ Մարքիզուհին չը կրցաւ իր հետաքրքրութիւնը զըսպել ու Ավինիօն չը գացած, քանի մը օր առաջ պատմած այցելութիւննիս զնաց ըրաւ:

Հնրերցողը դէռ գիտէր թէ իր հարցմունքին ի՞նչ պատասխան առաւ:

Մարքիզուհին նախապաշարեալ կին մը չէր. բայց այս սոսկալի մարգարեութիւնը մտքին մէջ տպաւորեցաւ:

Այս տպաւորութիւնը որչափ մեծ էր ալ նե՛ իր ծնած երկիրը տեսնելու փափաքը, եւ մեծ հօրը վրայ ունեցած սերը սրտին մէջէն բնաջինջ ընելու ջափ չէր. ուստի իր ճամբորդութիւնը գործրի դրաւ, ու քիչ ժամանակէն առջի

պէս համբաւ ստացաւ. բայց այս համբաւը իրեն աւելի ճանճրութիւն էր քան թէ երջանկութիւն. անոր համար իր մեծ հօրմէն հրաման խնդրեց, որ մնացած էրէք ամսըվան սուգը երբայ վանքի մը մէջ լըմնցընէ:

Ահա այս վանքին մէջն էր, որ առաջին անգամ լսեց թէ՛ Ավինիօնի մէջ մարդ մը կար, որուն վայելուչ տեսքին համբաւը, իր գեղեցկութեան համբաւէն վարչեր մնար: Այս մարդը որ Շնիտ կ'ըսէին, Կանժի Մարքիզ, Լանտօքի Պարօն է. սուրբ Անտրէի հրամանատար էր:

Մարքիզուհին այնքան այս մարդուն անունը լսեց, է. այնքան իրեն կրկնեցին թէ բնութիւնը գիրենք մեկ մեկու համար ստեղծած է՝ որ վերջապէս զանի տեսնել ուզեց:

Յայտնի բան է որ Շնիտն ալ իր կողմէն, Մարքիզուհիին գեղեցկութեան համ-

բաւը լսելով, զանի տեսնելու մեծ փա-
փաք ունէր: Ու ասոր ապացոյց, Պ.
տը Նոշեռէն հրաման առնելով, օրին
մեկը վանքին խօսակցութեան տեղը է-
կաւ, ու Մարքիզուհին տեսնել ուզեց:

Ասի՛ր քեպէտ Շնիտը բնաւ չէր տե-
սեր, բայց շուտով ճանչցաւ. ինչո՞ւ որ
ասանկ վայելուչ տեսքով երիտասարդ
մը մինչեւ ան ատենը տեսած չըլլալով,
խելքով գտաւ որ Կանժի Մարքիզը ըլ-
լալու էր:

Ասանկ պարագայի մէջ ինչ որ պի-
տի ըլլար նե, նոյնը եղաւ այս տեսու-
րեան մէջն ալ. այսինքն Քասրիլանի
Մարքիզուհին, էւ Կանժի Մարքիզը, չը
կրցան զատվիլ առանց մեկգմեկ սիրե-
լու: Նրկութն ալ երիտասարդ էին, Մար-
քիզը ազնուականութեան պատիւ ունէր,
Մարքիզուհին ալ հարուստ էր. ամեն
բան յարմար էին ուրեմն, այս միութեան

համար: Ուստի Մարքիզուհին սուգէն
 ելածին պէս, հարսնիքը եղաւ 1658ին
 սկիզբները: Մարքիզը 20 տարու եր.
 Մարքիզուհին ալ 22:

Այս միութեան առջի քանի մը տա-
 րիները, շատ երջանկութեամբ անցան:
 Տղու մը եւ աղջկան մը ծնունդը այս
 երջանկութիւնը լրացուց. Մարքիզուհին
 բոլորովին մոռցեր էր, իր վրայ եղած
 մարգարէութիւնը. քե որ միտքն ալ գար
 նէ, կը զարմանար ինքնիրենը, քե ինչ-
 պէս առջի բերան ասանկ պարսապ բա-
 նի հաւատարմութիւն քրած է:

Այս հանգիստ կեանքը երկար չը բշեց.
 Կանծի Մարքիզը կամաց կամաց Մար-
 քիզուհիին վրայ ունեցած սէրը պաղե-
 ցուց, ու անկէ հեռանալով, իր առջի
 բարեկամներուն սկսաւ մօտենալ: Մար-
 քիզուհին ալ, որ բոլորովին այցելութեան
 երբայը դադրեցուցած էր, երկանը այս

վարմունքին վրայ նորէն սկըսաւ իր առջի այցելութիւնները:

Մարքիզուհին իր այս այցելութիւններովը մեծ համբաւ ստացաւ մտած ընկերութիւններուն մէջ, որ Մարքիզին նախանձը զրգուելու առիթ եղան. բայց ժամանակին քաղաքավարութիւնը եւ սովորութիւնը չէին ներեր, որ իր նախանձը յայտնելով ծաղրելի ըլլայ ընկերութիւններուն մէջ. ուստի առանց ճայն հանելու, սրտին մէջ պահեց. ուրկէ ուրիշ ձեւերով ժամանակին մեկիկ մեկիկ դուրս հանեց: Սիրոյ խօսքերուն ետեւէն կամաց կամաց կծու խօսքեր ելան. ուշատ չը քշեց մեկզմեկու երես չը նայել սկըսան:

Վերջապէս Մարքիզը, ճամբորդութիւններ պատճառ, բերելով, տարիին երեք մասը, իր կնիկէն հեռու կ'ապրեր. ու ասանկով Մարքիզուհին, դեռ երի-

կը ողջ եղած ատենեն, որբեայրի մը-
նաց:

Այն ժամանակին ո՛ր գիրքերն որ քըն-
նես՝ կը տեսնես որ այս կնկանը վար-
մունքը միշտ նոյնը եղաւ. այսինքն հան-
դարտութիւնը, վայելչութիւնը ու համ-
բերութիւնը, բնաւ ձեռքէ չը ձգեց. որ
իրեն պէս գեղեցիկ կնիկներուն վրայ քիչ
կը գտնուի:

Այս ժամանակները Մարքիզը, կնկա-
նը հետ մինակ ապրելէն ձանձրացած ըլ-
լալով, հրաւիրեց իր երկու եղբայրնե-
րը, Կանժի Ասպետը եւ Կանժի Ապեն
(վարդապետը), որ գան իր տունը նըս-
տին: Ուրիշ եղբայր մ'ալ ունէր այս եր-
կութեն գատ, բայց այս պատմութեան
մէջ անիկայ գործք մը չունենալով, իր
վրայօք եղած տեղեկութիւնները գանց
կ'առնենր:

Կանժի Ապեն, եկեղեցական պաշտօն

մը չունէր, բայց իր արտօնութիւնները
դիւրութեամբ վայելելու համար, քահա-
նայի հագուստ կը հագնէր ու կարգա-
ւորի անուն կը գործածէր:

Այս մարդը ինքըզինքը խելացիի մը
տեղ դրած էր ու բանաստեղծ կը ճեա-
նար: Տեսքով բաւական գեղեցիկ էր, բայց
ժամանակ ժամանակ իր անհամբերու-
թեան ատենները, աջբէյը, չը տեսնըված
անգրութեամբ մը կը փայլէին:

Մեկ խօսքով, անառակ էր անամօք
վարմունքի տէր մարդ մըն էր:

Կանժի Ասպետը, որ գեղեցկութեան
կողմանէ իր բնտանիքին տրված տուր-
քերէն գուրկ չէր մնացած, հասարակ
մարդոց կարգէն մեկն էր. որոնք իրենց
ոջընջութենէն գոհ ըլլալով, այս վիճակին
մէջ կը ծերանան առանց գեշութիւն մը
կամ աղէկութիւն մը դնելու կարող ըլ-
լալու. բայց միայն թէ մեկը գիրենք իր

Իշխանութեանը տակը առնելով, իր կիբ-
քերուն գործիք մը չընէ:

Ապէն տեսնելով Ասպետին այս բը-
նութիւնը, անիկայ իր կիբքերուն գոր-
ծիք մըն էր ըրեր. ու առանց անոր ա-
մենափոքր կասկած մը տալու, իր բո-
լոր ուզածները ընել կուտար: Բայց
այս ազդեցութիւնը չէր միճակ իր Աս-
պետ Էդօրը վրայ ունէր, հապա Մար-
քիզին վրայ ալ: Աս ասանկ ըլլալով,
Մարքիզին Էտէսէն ինկեր ու համոզե-
ր, թէ իրեն ահա հարուստ մեկը, որուն
հարստութիւնը օր մը չէն օր մը Պ. տը
Նոշէոն մեռած ատենը կնկանը գալիք
Յառանգութիւնովը պիտի կրկնապատ-
կեր, կարօտ էր Էրախտագէտ մարդու
մը, որ իր տունն է. ստացուածքները
կառավարէ: Վերջապէս այս բանիս հա-
մար ինքըզինքը առաջարկէր էր: Մար-
քիզը սիրով Էդօրը այս ըսածին յանձ-

նառաւ եղեր էր. ինչո՞ւ որ, ինչպէս որ
քսինք կնկանը հետ մինակ ապրելէն
ճանճրացեր էր: Ուստի Ապէն եղաւ եղ-
բօրը տունը ու Ասպետն ալ հետը բե-
րաւ, որ իբրեւ իր շուքը՝ միշտ իրմէն
ջեր գատվեր:

Ապէին էւ Ասպետին, Մարքիզին սու-
նը գալէն ետքը, Մարքիզուհին շատ ան-
գամ, ըսաւ, որ առաջին անգամ այս
երկու մարդիկը տեսած ժամանակը,
խորին տրտմութիւն մըն էր զգացեր, ու
Վօագենի մարգարեացած բռնի մահը,
որ մտքէն բոլորովին էլեր էր, կայծակի
պէս միտքն էր ինկեր:

Երկու եղբայրները Մարքիզուհին
տեսած ժամանակնին, զմայլեցան անոր
գեղեցկութեանը վրայ. բայց երկուքն ալ
այլ էւ այլ մտքով: Ասպետը առանց ա-
մենեւին մտքէն գեշութիւն մը անցընելու,
բայց Ապէն՝ առաջին անգամ Մարքիզու-

հին տեսած ժամանակը, միտքը դրաւ որ
անպատճառ զանի իրեն ստանայ:

Այս հիւրերուն տուն զաւէն 'ի վեր,
տան մէջ քիչ մը ուրախութիւն եղաւ,
ու Մարքիզուհին մեծ զարմանքով տե-
սաւ որ, Մարքիզը, որ քանի մը ժամա-
նակէ 'ի վեր իրեն հետ օտարականի մը
պէս կը վարվեր՝ սկըսէր էր առջի պէս
վրան մեծ սէր ցուցնել: Ինքը իր էրիկը
միշտ սրտանց կը սիրէր. ու Մարքիզին
իրմէն հեռացած ժամանակը մեծ տըրտ-
մութիւն զգացեր էր. ուստի անոր իրեն
հետ հաշտըվիլը իրեն մեծ ուրախու-
թեան առիթ մը եղաւ. ու սկըսաւ իր
առջի էրջանիկ կեանքը վարել, առանց
քննելու այս փոփոխութեան պատճա-
ռը:

Աստնք եղած անտէնները, օր մը դը-
րացի բարեկամներուն մէկը զինքը հրա-
ւիրեց, որ զայ քանի մը օր իր պալատը

Ժամանակ անցընէ: Էրիկը ու անոր Էրկու, Էդբայրները մեկտեղ հրաւիրված ըլլալով, առաջուց մեծ որս մը պատրաստոված էր Մարքիզուհին պատիւ ընելու համար. ուստի հոն հասած ժամանակնին, ամեն մարդ իր պատրաստութիւնը տեսաւ, այս գուարճութեան մասնակից գտնըվելու համար:

Ապէն՝ որ ամեն ընկերութեան մեջ անպատճառ գտնըվելու էր, այս որսին մեջ Էդբորը կնկանը հեծելամարտ ընկերըն ըլլալ ուզէց. Մարքիզուհին իր հասարակ բարեհաճութեամբը անոր խնդիրքը յանձն առաւ: Ուրիշ որսորդներն ալ իրենց մէյմեկ ընկեր զատեցին ու ամեն մարդ սկըսաւ դէպ 'ի որոշված տեղը Էրթալ:

Հասարակօրէն այս տեսակ որսերու մեջ, ինչ որ կ'ըլլար նէ, նոյնը Էդաւ այս որսին մեջն ալ. այսինքն շուները մի-

նակ որսին ետեւեն ինկան, ու բուն որ-
սորդները մեկգմեկէ զատված՝ անտառին
խիտ տեղերը գացին: Ապէն՝ ինչպէս որ
ըսինք, Մարքիզուհիին ընկերն ըլլալով,
անկէ ամենեւին չը զատվեցաւ ու այն-
քան վարպետութիւն բանեցուց, որ ամի-
սէ մը ՚ի վեր փնտրուած յարմար ժամա-
նակը գտաւ. այսինքն ընկերութենէն հե-
ռացած՝ եղբօրը կնկանը հետ մինակ մը-
նաց:

Մարքիզուհին հասկընալով, որ Ապէն
չար մտքով զինքը ընկերութենէն հեռա-
ցուցեր է՝ սկըսաւ ծին վազցընել, նորէն
ընկերութեան միանալու համար. բայց
Ապէն ետեւեն հասաւ ու բոլ չը տըվաւ:
Մարքիզուհին չէր կրնար ու չէր ուզեր
բռնութիւն գործքի դնել, անոր համար
կայնեցաւ հասկընալու համար, թէ ի՞նչ է
Ապէին իրեն ըսելիքը:

« Զեզի հետ առանձին խօսելու հա-

մար, ասանկ ճամբայ մը բանեցընելուս՝
կ'աղաչեմ ներեցեք» ըսաւ Ապէն: «Ազ-
գականութիւնս այս արտօնութեան բնա-
ւոյիք չը պիտի տայ. ուստի ասանկ ճամ-
բայ մը բռնեցի, որ չը կրնաս այս փա-
փաքիս դեմ կենալ»:

«Երե ասանկ պարտաւ բան մը ինե
խնդրելու բերաննիդ առաջ չը գնաց»,
պատասխանեց Մարքիզուհին, «ու երե
ասանկ ճամբայ մը բռնեցիք ձեր փափա-
քը գործքի դնելու համար՝ ըսել է որ զը-
րուցելիք խօսքերնիդ մտիկ ընելու խօս-
քերս չեն: Կ'աղաչեմ ուրեմն, մտածեցեք
չը խօսած, ըսելիքներնուդ վրայ, ու գիտ-
ցած եղիք որ հոս կամ ուրիշ մեկ տեղ մը,
երբոր ըսածնիդ անամօք ձեռն մը առնե՞
շուտով խօսքերնիդ կիսկատար կը ձգեմ
ու չեմ մտիկ ընէր»:

«Ատ խօսքերնուդ» ըսաւ Ապէն «կար-
ծեմ կրնամ պատասխանել քե՛ ինչ որ ը-

սեմ նե ծայրե 'ի ծայր պիտի մտիկ ընէր։
Բայց ըսելիքս ալ այնքան պարզ բան մըն
է՝ որ պէտք չէ առաջուց ասանկ բռնղկ-
վիլ ու վախնալ։ Պիտի հարցընէի թէ այս
մօտերս Մարքիզին վարմունքին մեջ փո-
փոխութիւն մը չը տեսա՞ք»։

— «Այո» ըսաւ Մարքիզուհին, «ու
ան օրէն 'ի վեր միշտ Աստուծոյ փառք
կուտամ, որ դարձեալ մեր տունը խաղա-
ղացուց»։

— «Աստուծոյ ինչո՞ւ փառք տըվիք»
ըսաւ Ապէն տգեղ խնդումով մը, «Աստ-
ուած աս բանին մեջ գործք մը չունի.
մինակ՝ կիներուն մեջ մեզ ամենէն գեղե-
ցիկը ստեղծելուն համար փառք տըվեք
անոր»։

— «Ատ ըսածնիդ չը հասկըցայ» պա-
տասխանեց Մարքիզուհին պաղ կեր-
պով մը։

— «Անանկ է նե կայնեցէք մեզի հաս-

կըցընեմ, իմ սիրելի հարսս: Ես եմ առ
հրաշքը գործողը ու ինծի շնորհակալ ըլ-
լալու պարտական եք. Աստուած բաւա-
կան հարուստ է, ու ջուգեր որ ինծի գա-
լիք շնորհակալութիւնը ինքը գողնայ » :

— « Իրաւունք ունիք պարոն, թէ որ
իրաւ դուք եք այս փոփոխութեան պատ-
ճառը, որ չը գիտեի, առաջ ձեզի շնոր-
հակալ եմ. Ետքն ալ Աստուծոյ, որ ձեզ
այս բարեգործութեան տէր ընել տըվաւ » :

— « Այո՛ » պատասխանեց Ապէն.
« Բայց թէ որ մտքի դրածս անկէ չը քաղեմ
նէ, Աստուած որ այս բարեգործութիւնը
միտքս ձգեց, գիտցած եղիք որ անոր հա-
կառակ բան մ'ալ միտքս կրնայ ձգել » :

— « Ի՞նչ ըսել կ'ուզեք, պարօն » :

— « Ըսել կ'ուզեմ որ բոլոր ընտանի-
քը միեակ մեկ մարդու մը կամբովը կը
դառնայ, ու ան մարդն ալ ես եմ: Թէ որ
աղեկութիւն մը ըրի նէ՛ ըսել է որ գեշու-

քիւն մ'ալ կրնամ ընել » :

— « Բացատրեցէք ըսածնիդ, պարօն-
որովհետեւ ջեմ հասկընար կոր » :

— « Թէ որ ըսածս հասկընալ ջեք
ուզէր կոր նէ, ձեզի աւելի պարզ կերպով
խօսիմ որ հասկընար » :

« Եղբօրս ձենէ պաղելուն պատճա-
ռը նախանձութիւնն էր: Ես իմ անոր վը-
րալ ունեցած ազդեցութիւնս ձեզի ցու-
ցընելու համար՝ զինքը համոզեցի որ ը-
րածը անիրաւութիւն է ու ստանկով ձեզ
սիրելի ըրի անոր: Հիմալ քե որ ուզեմ նէ՝
ձեզ մեկզմեկէ դարձեալ կը պաղեցընեմ » :

— « Մեզ իրարու հետ հստեցու-
ցած ժամանակնիդ ի՞նչ էր միտքերնիդ » :

— « Աս ընելովս ուզեցի ձեզի հաս-
կըցընել, քե ձեզ ուրախացընելը կամ
տրտմեցընելը, սիրելի կամ ատելի ընե-
լը, իմ ձեռքս է: Հիմալ իս մտիկ ըրէք
ձեզ կը սիրեմ » :

— « Օ՛հ, ատ ինչ անարգէի խօսք
կ'ըսէք կոր, պարօն» ըսաւ Մարքիզու-
հին, անոր ձեռքէն իր ծիռն սանձը քա-
շելով:

— « Գիտեք որ իմ հետս ան խօս-
քերը ստակ չեն ըներ, բնաւ կնկան մը
կը սիրեմ ըսելով, անիկայ անարգած չեն
ըլլար. մինակ սա կայ որ, անիկայ այս
սերը փոխաբիներու առիպելու համար
հազար կերպ կայ. այս հազար կերպին
մեջէն ամենէն յարմարը զատելու է, քե
չէ մեծ կերպով սխալած կ'ըլլան »:

— « Արդեօք կրնա՞նք հասկընալ քե
դուք ինծի համար այս կերպերուն ո՛րը
զատեցիք» հարցունց Մարքիզուհին ա-
նարգէի դէմքովմը:

— « Զեզի համար ձեր շահը ինծի գոր-
ծիք ըրի. եւ որուն համար պիտի պար-
տաւորիք իմ սիրոյս պատասխանելու »:

— « Որովհետեւ իմ բնութիւնս այս-

քան ադէկ գիտեք կոր » ըսաւ Մարքի-
զուհին իր ձիուն սանձը դարձեալ անոր
ձեռքէն պարապ տեղը քաշելու աշխա-
տելով, » գիտնալու էք ուրեմն թէ ինծի
պէս կի՛ն մը, ի՞նչպէս կը պատասխանե-
ձեր այդ առաջարկութեանը, խելքով-
նիդ գտեք իմ տալիք պատասխանս. ու
գիտցած եղիք որ այս ամօրայի խօսակ-
ցութիւնը երկընէս գաղտնի չեմ կրնար
պահել » :

Այս վերջի խօսքին, Ապէն խնդալով
պատասխանեց: « Օհ, թէ որ ատով գիս
պիտի վախցընէք նե՛ ամենեւին ատ հո-
գըս չէ. կ'ուզէք նէ բոլոր այս խօսակ-
ցութիւնը բառառ.բառ. պատմեցէք Մար-
քիզին. ու շատ մ'ալ սուտ եւելցուցէք:
Երբոր անիկայ իմ վրաս բառական բար-
կացած աստիճանը հասցընէք նէ, երկու
խօսքով գինքը, այս ձեռնոցիս պէս կը
դարձընեմ: Ահա իմ բոլոր ձեզի ըսելի-

բըս: Կրնար հիմայ ուզած տեղերնիդ
էրթալ. բայց աղէկ մտածեցէր ձեր ձեռ-
քնն է բարեկամութիւնս կամ բշխամու-
թիւնս:

Այս խօսքը ըսելէն ետքը բոլ տըվաւ
անոր ձիուն սանձը, ու մէկտեղ դարձաւ
որսին տեղը:

Ապէն այս խօսակցութեան մէջ ճշ-
մարիտ էր ըսեր. ուստի Մարքիզուհին
սկըսաւ. մտածել այս մարդուն իր էր-
կանը վրայ ունեցած ազդեցութեանը վը-
րայ, որ ինքն ալ փորձով քանի մը ան-
գամ տեսեր էր. բայց կարծելով որ ի-
րեն վախ տալու համար այսքան ուժով
կը խօսէր, երկանը խօսք չը բացաւ:

Այս մասին մեծապէս կը սխալէր:

Ապէն այս խօսակցութենէն ետքը ու-
րիշ խարդախութիւն մը բանեցուց, հաս-
կընալու համար թէ Մարքիզուհին իր
ըրած առաջարկութիւնը ետ ձգելուն

պատճառը, անճնակում ասելու քիչ
մըն է, թէ ճշմարիտ պարկեշտութիւն:

Ինչպէս անդին ըսինք, Ասպետը գե-
ղեցիկ էր, ու բարձր ընկերութիւններու
մէջ վարվելուն կերպերը աղէկ գիտեր.
Ուստի Ապէն միտքը դրաւ անի խա-
բել. ըսելով որ, Մարքիզոսին գինքը
կը սիրէ:

Ուստի էլաւ գնաց ու Ասպետը մի-
նակ տեղ մը գտաւ:

« Երկուքնիս ալ » ըսաւ, « մի է, նոյն
կինը կը սիրենք. ու այն կինն ալ եղ-
բօրնուս կինն է. բայց իրարու հակա-
ռակ բան չընենք. ես կրնամ ինքըզին-
քըս գալել ու այս կիրքս կրնամ քեզի
յօժարութեամբ գոհել. որովհետեւ գիտեմ
որ քեզ ինէ աւելի կը սիրէ: Ուստի աշխա-
տէ որ այս սերը գլուխ հանես. բայց թէ
որ չը կրնաս՝ կ'ուզեմ որ ետ քաշվիս
ու թող տաս որ ես աշխատիմ, տեսնե-

յա համար քի յիբաւի պարկէշտ է սա
կինը»: Ասպետը Մարքիզուհին գեղեց-
կութեանը վրայ որքան գմայլած էր ալ
նէ՛ անոր պարկէշտութեան համբաւը
յա՛տ ըլլալով, բնաւ այս տեսակ առա-
ջարկութիւն մը չէր ըրած:

Բայց Ապէին այս խօսքին վրայ, մեծ
ուրախութեամբ ուզեց Մարքիզուհին
մէյ մը քննէլ: Ուստի յարմար ժամա-
նակ մը գտնելով, իր կրակոտ սիրտը
բացաւ անոր:

Մարքիզուհին առջի բերան չը կար-
ծեց, որ Ասպետը իրեն հետ այս տե-
սակ բան մը կը խօսի կոր. ինչո՞ւ որ
մինչեւ այն օրը միշտ վայելուջ կերպով
վարված էր իրեն հետ, բայց ետքը տես-
նելով որ խօսքին ծայրը հոն կը նայի
կոր, ալ չուզեց մտիկ ընէլ ու քանի մը
անարգանքի խօսքերով անոր բերանը
գոցեց: Ասպետը, տեսնելով որ չը պի-

տի ըլլայ, իր յոյսը բոլորովին կտրեց
այս մասին. ու եկաւ Ապէին իմացուց
եղածը: Ապէն իր մտքինը աւելի դի-
րութեամբ առաջ տանելու համար, ըս-
կըսաւ. Ասպետին երեսը վար առնել, ու
այնքան վարպետութիւն բանեցուց, որ
անոր սրտին մէջ մեծ ոխ մը վառեց
Մարքիզուհիին դէմ:

Այս եղածներուն հետեւանքը շատ ջը
քշեց երեսան ելաւ: Մարքիզը նորէն իր
կնիկէն պաղեցաւ. նախանձութեան պատ-
հառաւ. եւ ասի առիթ բռնելով՝ ուրիշ
բանի մը անտեղի բաներու համար մեծ
կռիւներ ըրաւ: Վերջապէս տանը խա-
ղաղութիւնը բոլորովին արքվեցաւ:
Մարքիզուհին աղէկ գիտեր որ ասոնց
մէջ Ապէին մատը կայ:

Այս ատեններս Պ. Ժօանիս տը Նո-
շէռը մեռնելով, Մարքիզուհիին հարըս-
տութիւնը 6 կամ 7 հարիւր հազար ֆը-

րանքի ջափ աւելցաւ:

Հռովմեական իրաւաբանութեամբ կառավարված երկիրներուն մէջ օրէնք մը կար, որ կին մը կարգը վէլէն ետքը ժառանգութիւն մը ստացած ժամանակը՝ իր երիկը այս ժառանգութեան մասնակից չէր կրնար ըլլար. քե որ ըլլար ալ՝ օտար ստացուածքի մը պէս. որ կինը իր ուզած ատենը կրնար ետ առնել, կամ կտակով ուրիշի մը ձգել:

Այս ստակը ժառանգելէն քանի մը օր ետքը, Մարքիզը եւ իր եղբայրները իմացան, որ Մարքիզուհին հասարակաց նօտար մը բերել տալով իր այս հարստութիւնը մինակ իրեն սեպհականեր ե, իր երիկը այն ժառանգութենէն դուրս ձգելով:

Այս ժամանակները շատ զարմանալի բան մը պատահեցաւ: Մարքիզը հացկերոյթ մը տալով, կերակուրէն վերջը

կարճապուրէ մը բերին:

Այս կարճապուրէն բոլոր ուտողները
 ռաստիկ հիւանդացան. մանաւանդ Մար-
 քիզուհին, որ երկու անգամ կերեր էր.
 Բայց Մարքիզը եւ իր եղբայրները պա-
 տառ մը անգամ չուտելով, բան մը չե-
 դան: Այս կերակուրին մնացորդը առին
 քննեցին, ու տեսան որ մէջը մկնդեղ
 կայ, որ կաքի հետ խառնըված ըլլալով՝
 իր ազդեցութիւնը կորսնցուցեր էր: Բայց
 ասկէ մէծ վնաս մը չը հետեւելով, յան-
 ցանքը ծառայի մը վրայ ձգեցին. որ
 սխալմամբ շաքարի տեղ մկնդեղ դրեր
 է եղեր կարճապուրին մէջ: Ասանկով
 այս զարմանալի դիպումը մոռցան կամ
 մոռնալ մեղացուցին:

Այս դիպումածին վրայ Մարքիզը կա-
 մաց կամաց նորէն սկստաւ իր կնկանը
 մօտենալ. բայց Մարքիզուհին չը խաբ-
 վեցար. ինչու որ աղէկ գիտեր որ Ապէն

է բոլոր այս փոփոխութիւններուն պատ-
ճառը ու ճշմարիտն ալ անանկ էր:

Ապէն տեսնելով եղբօրը կնկանք նոր
ժառանգութեանը մեծ հաշիւը՝ խրա-
տեր էր Մարքիզը, որ կնկանք վրայ սեր
ցուցընելով ան ժառանգութիւնը իրեն
սեպհականէ ու ասանկով Մարքիզունի-
ին ընելիք կտակին առաջքն առնէ:

Գարնան մօտ խօսք եղաւ, թէ ամա-
ռը Կանժ ըսված, Ավինեօնէն 19 փար-
սախ հեռու պզտիկ գիւղը երթան բնա-
կին: Կանժի Մարքիզը այս գիւղին տե-
րըն ըլլալով, հոն երթալը զարմանալի
բան մը չէր. բայց խօսքը եղած ժամա-
նակը, Մարքիզունին գաղտնի վախ մը
զգաց ու իր վրայ եղած մարգարէութիւ-
նը նորէն միտքը ինկաւ: Կաթնապուրի
զարմանալի դիպուածը բնականաբար
իր վախը եւս առաւել կը շատցընէր:
Որքան որ չէր կրնար այս լանցանքը եր-

կանը եղբօրներուն վրայ դնել ալ նե՛ ա-
դէկ գիտեր, որ երկուքն ալ իրեն քշնա-
մի էին:

Կանծի գիւղը երթալ ու հոն առանձին
պալատի մը մէջ բնակիլը, իրեն ադէկ չէր
երեսար. բայց դէմ կենալն ալ ծաղրելի
բան մ'եր: Եթէ դէմ կենար ալ նե՛ այս դի-
մահարութիւնը ի՞նչ բանի վրայ պիտի հիմ-
նէր: Կաթնապուրին դիպուածը զանոնք
յանցաւոր ընելու վկայութիւն մը չէր
սեպվեր. ուստի միտքը դրաւ որ իր վա-
խը սրտին մէջը պահէ ու ինքըզինքը Աս-
տուծոյ յանձնէ:

Բայց Ավինեսօնէն չելած, ուզեց որ Պ.
տը Նոշեռին մեռած օրէն 'ի վեր, միտ-
քը՝ դրած կտակը ընէ:

Նօտար մը կանչեց ու հետեւեալը գը-
րել տրվաւ:

« Կանծի Մարքիգոսիին իր բոլոր ու-

« նեցածին հրիտակատար կ'անուանէ իր

« մայրը Ռօզա տիկինը, որ պետք էղած
 և ատենը այս յիշեալ հարստութիւնը իր
 և երկու տղոցմէն որուն պատշաճ դատե
 և նե՛ անոր ժառանգաբար հատուցանե»:

Այս երկու տղոցմէն մեկը, վեց տարու
 մանջ մ'եր ու միւսն ալ հինգ տարու աղ-
 ջիկ մը:

Մարքիզուհին, գուշակելով որ այս
 ճամբորդութեան մեջ գլխուն գալիք մը
 կայ՝ ըրած կտակը բաւական չը սեպե-
 լով, գիշեր մը գաղտուկ Ավինետոնի իշ-
 խանները եւ անուանի բանի մը հոգի ժո-
 դովք մը ընելու հրաւիրեց, ու հոն անոնց
 առջին բարձր ճայնով ըսաւ:

« Եթե ես մեռնելու ըլլամ, դուք որ
 այս ժողովին ներկայ գտնըվեցաք, ա-
 մենքնիդ ալ վկայ եղեք, որ իմ ճշմարիտ
 եւ ազատութեամբ գրած կտակս, երեկ-
 վան ստորագրածս է: Թե որ ձեզի անկե
 ետքը ստորագրեված մը ցուցնեն՝ գիտ-

ցած եղիք, որ իմ ուզելովս գրված չէ. այլ
բռնութեամբ ու խաբէբայութեամբ ։

Այս բերնով քսածը, գրով ալ կրկնելէն
էտքը՝ ստորագրեց. ու հոն գտնըվողնե-
րուն պահպանութեանը յանձնեց։ Այս տե-
սակ գգուշութիւն մը հոն գտնըվողներուն
հետաքրքրութիւնը շարժեց, ու բանի մը
հարցմունք ըրին պատճառը հասկընալու
համար. բայց Մարքիզուհին չը յայտնեց
ըսելով թէ, այս բանին պատճառը չը
յայտնելու ուրիշ իրաւունք ունէր։ Ուս-
տի այս ժողովին պատճառը չը յայտնը-
վեցաւ ու ներկայ գտնըվողները բոլորն
ալ, մարդու չըսելու համար Մարքիզու-
հիին երդում ընելէն էտքը գատվեցան։

Կանժ չը գացած օր մը առաջ, այսին-
քըն այս ժողովին երկրորդ օրը, գնաց
Ավինետոնի բոլոր հիւանդանոցները եւ ժա-
մերը պտըտեցաւ, առաւ որոշմութիւն-
ներ տալով, եւ աղաջելով որ իրեն համար

աղօրքը ընեն, որ Աստուած գինքը մե-
ռած ատենը, հաւատոյ վերջին պարտ-
քերը կատարելէն չը գրկէ: Իրիկուան
դէմ լալով իր բարեկամներուն մնաք բա-
րով ըստ, ու բոլոր գիշերը աղօրքով
անցուց:

Առաւօտուն համբայ էլան ու ա-
ռանց վտանգի կանձ հասան: Հոն Մար-
քիզուհին իր կեսուրը գտաւ, որ համբա-
ւաւոր ու բարեպաշտ կին մ'էր: Անոր
հոն գտնելիլը իր վախը քիչ մը փարա-
տեց. պալատին մէջ ամեն բան առա-
ջուց կարգի դրվեր էր. Մարքիզուհին
համար առաջին դատիկոնը ամենէն գե-
ղեցիկ սենեակ մը պատրաստեր էին, որ
չորս կողմը ախոռներով պատած պար-
տեզի մը վրայ կը նայէր:

Առաջին գիշերը պառկած ատենը,
Մարքիզուհին այս սենեակին պատերը
էւ գետինը մեծ զգուշութեամբ քննեց՝

բայց վախու՛ բան մը չը տեսնելով՝ սիր-
տը այս կողմէն հանգիստ եղաւ։ Քանի մը
ժամանակէն ետքը, Մարքիզին մայրը ե-
լաւ Մօնբէլիէ գնաց. Մարքիզն ալ իր
գործքերը պատճառ բերելով, ճմեռն ալ
հոն անցընելու պարտաւորեց Մարքի-
զունին։

Այս պարագաներուն մէջ, Ապէին եւ
ասպետին վարմունքին նայելով, կ'երե-
ւար որ իրենց առջի անվայել գործքե-
րը մոռցեր էին. ու Մարքիզունիին հետ
եղբօր պէս կը վարվէին։

Բայց Մարքիզը միշտ իր կնիկէն հե-
ռու կը կենար։ Այս բանս Մարքիզու-
նին շատ կը տրտմեցընէր. որովհետեւ
իր էրիկը շատ կը սիրէր։

Օրին մէկը Ապէն յանկարծակի Մար-
քիզունիին սենեակը մտնելով՝ տեսաւ որ
ինքնիրենը նստեր կուլար։ Ապէին առա-
ջին գործքը այս լալուն պատճառը հաս-

կրնայն եղաւ: Մարքիգոհին իր գաղտ-
նիքին երեսան ելնելը տեսնելով՝ պար-
տաւորեցաւ իր սիրտը անոր բանալու:

Ուստի սկըսաւ, գանգատ քնել, քէ ին-
քը այս աշխարհքիս մէջ խաղաղ կեանք
չը պիտի կրնայ անցունել՝ մինչէս որ իր
երիկը սիրով չը վարվի հետը: Ապէն ա-
նոր պատասխան, քանի մը մխիթարա-
կան խօսքեր քսելէն ետքը՝ հասկըցուց
անոր քէ յանցանքը իրենն էր ու չէ քէ
Մարքիգին. որովհետէ Պ. տը Նոշեռէն
ստացած ժառանգութիւնը երկընէն գա-
տելուն, իրենց մէջի սերը պաղեցընե-
լու առիթ տըվէր էր. ուստի մինչէս որ
Մարքիգը այս ժառանգութեան մասնա-
կից չըլլայ նէ՝ միշտ Մարքիգը պաղ պի-
տի վարվի իր հետը:

Այս անգամ խօսքը ասանկով լըմըն-
ցաւ:

Քանի մը օրէն ետքը, Ապէն ճեռքը

նամակ մը առած՝ Մարքիզուհիին սեն-
եակը մտաւ. այս նամակը եղբօրմէն եր-
րուն մէջ կնկանց վրայօք ցաւելով գան-
գատ կ'ընէր ու կ'ըսէր թէ, այս իրենց
մէջի եղած պաղութեան պատճառը
Մարքիզուհիին եր. ու ինքը անիկայ միշտ
առաջինին պէս կը սիրէ:

Մարքիզուհիին առջի բերան իբրեւ
ճշմարիտ հաւատաց այս նամակին մե-
ջիններուն. բայց ետքը մտածելով, որ
Ապէին հետ իր քանի մը օր առաջ ը-
րած տեսութեան է. այն նամակին գա-
լուն մէջ տեղը, ճիշտ նամակ մը գրելու
է. անոր պատասխանը առնելու ժա-
մանակ անցեր է, ուրիշ պարագաներու
ապասեց որ կտրուկ գործք տեսնէ: Բայց
օր օրի Ապէն անոր տուած ժառան-
գութեան վրայ խօսքը եւելցընելով, Մար-
քիզուհիին սկըսաւ տրտմիլ, ու իր առ-
ջի վախովը սիրտը նորէն լեցաւ:

Վերջապէս Ապէն այնքան վրայ ինկաւ, որ Մարքիզունին մտածեց թէ, Ավինէօնի ժողովին ձգած թուղթը ըլլալէն ետքը, ինքը իր նոր հարստութենէն բան մը չէր կորսնցըներ, թէ որ հիմայ այն ժառանգութիւնը երկանը տար:

Ուստի առաջին անգամ՝ որ անոր վրայ խօսք եղաւ, Ապէին հասկըցուց որ ինքը պատրաստ է իր այս ժառանգութիւնը երկանը տալու. ու նօտար մը կանչելով, ուրիշ կտակ մը գրել տրվաւ եւ ստորագրեց. որուն մէջ Մարքիզը իր բոլոր հարստութիւններուն տէր կ'ըներ:

Այս երկրորդ կտակը 1667 մայիս 5 թուականին էր:

Ապէն եւ Ասպետը ասոր վրայ մեծ ուրախութիւն ցըցուցին, ըսելով թէ, ասկէ ետքը մեջերնին բոլորովին խաղաղութիւն պիտի ըլլայ: Քանի մը օրէն ետքը Մարքիզէն նամակ մը առին, որ

քիչ ժամանակէն իր գալը կ'իմացընէր:

Մայիսի 16ին Մարքիզուհին քիչ մը տկարութիւն զգալով՝ դէռ առնել ուզէց, ու դեղագործին աղաչէց որ շինէ: Երկրորդ օրը առտուն կանուխ խմելիք դէղը բերին, բայց այնքան սեւ եւ քանճր էր, որ Մարքիզուհին չարութիւն մը կասկածելով, մարդու ջըսած վաթէց՝ ու անոր տեղը իրեն սովորական գործածած դէղը առաւ:

Այս դէպքին գալէն ժամ մը ետքը, Ապէն եւ Ասպետը, մարդ խրկեցին, Մարքիզուհին որպիսութիւնը հասկընալու համար: Մարքիզուհին պատասխանեց քե աղէկ է, ու անոնք հրաւիրեց, որ այն օրվան իր քանի մը բարեկամներուն տալիք նախաճաշիկին, մասնակից զընդրին: Ժամ մը ետքը Ապէն եւ Ասպետը դարձեալ մարդ խրկեցին, անոր որպիսութիւնը հասկընալու համար: Մար-

քիզուհին առանց այս հետաքրքրութեան վրայ զարմանալու, (որ էտքը պատճառը հասկըցաւ) նորէն պատասխանեց քեզատ աղեկ է :

Մարքիզուհին հացկերոյքին պատուոյ պարտքերը կատարելու համար, անկողինէն չելաւ, ու հրաւիրված անձերը ժամանակին ներկայ գտնըվելով, կերակուրը տրվեցաւ : Ապէն էւ Ասպետը չուզեցին կերակուրին մասնակից ըլլալ : Ապէն մինակ սեղան նստաւ, բայց մինչեւ վերջը առանց պատահու մը առնելու :

Ասպետն ալ անկողինին ոտքին կողմը կրքընած, կերակուրին բոլոր ժամանակը Մարքիզուհին դիտեց, որ գիտես քե այն օրը եւս առաւել գեղեցկացեր էր : Ապէն տրտում երես էր, ու կ'երեսար քե, մեծ մտածմունք մը ուներ : Ժամանակ ժամանակ յանկարծակի իր տըրտ-

մութիւնը մեկդի նետելով, զուարթ երես կ'ըլլար. բայց շատ ջեր քշեր, նորէն իր մտածմունքներուն մէջ կ'իյնար: Այս բանը բոլոր հոն գտնւովողները զարմացուց. ինչո՞ւ որ բնաւ անոր դէմքին մէջ այս կերպ փոփոխութիւն չէին տեսեր: Կերակուրէն ետքը սեղանակիցները ելան գացին. որոնց Ապէն մինչեւ դուռը առաջնորդ եղաւ, ու Ասպետը Մարքիզունիին քովը կեցաւ: Բայց Ապէն դուրս ելածին պէս, երեսին գոյնը նետեց ու ինքըզինքը չը կրնալով բռնել՝ կայնած տեղէն անկողինին վրայ ինկաւ:

Մարքիզունիին վախճալով հարցուց քե, ի՞նչ կ'ըլլայ կոր, բայց պատասխան մը չառած, դռանը կողմէն ոտքի ձայն մը լսեց ու աչքերը դեպ 'ի հոն դարձուց:

Դռնէն ներս մտնողը, Ապէն էր. որուն դէմքը Ասպետին պէս մոխիր էր

դարձած: Ձեռքը ատրճանակ մը եւ գա-
ւաթ մը բռներ էր ու ներս մտնէին ետ-
քը, դուռը ետեւէն բանլիքով գոցեց:
Մարքիզուհին այս տեսած ժամանակը
սարսափելով անկողինէն դուրս ցափկեց,
ու առանց ձայն հանելու եւ բռն մը
արտասանելու ապշած կը նայէր:

Ապէն մօտեցաւ անոր ու շրթունք-
ները դողդղալով եւ աչքերը դարձած,
ցըցուց ատրճանակը եւ գաւաթը: Քիջ
մը ատեն լուռ կենալէն ետքը, ըսաւ:

« Ահա թոյն, կրակ, եւ թուր. ասոնց-
մէ որը կ'ուզես նե' ան ընտրե »:

Այս ըսած ժամանակը Ասպետը իր թու-
րը քաշեց ու պատրաստ կեցած' Ապե-
ին հրամանին կը նայէր: Մարքիզուհին
Ասպետին շարժումները տեսնելով, առ-
ջի բերանը կարծեց, որ իրեն օգնութեան
կուգայ կոր, բայց հասկընալով որ սխա-
լէր է' ծռնկ չորեց առջեւնին ու սկը-

սաւ աղաջել: « Ի՞նչ քի ես արդեօք ձե-
զի որ ասանկ զիս մեռցընել կուզեք,
ու զիս մահուան դատապարտելէն ետ-
քը՝ դահիճս ալ դուք կ'ըլլաք: Բնաւ ձե-
զի դպչելիք բան մը չեմ ըրած ու միշտ
երկանս երախտիքով ծառայած եմ » :

Այս ըսելէն ետքը, տեսնելով որ Ա-
պէին աղաջելէն իրեն օգուտ մը չը կայ,
դարձաւ Ասպետին: « Դո՞ւն ալ, եղբայր»
ըսաւ, « դո՞ւն ալ: Ո՞հ, Աստուծոյ համար
ըլլայ, մեղքըցեք զիս » :

Բայց անի ոտքը գետինը զարնելով
ու քուրին ծայրը սրտին դնելով, « Հե-
րիք խօսեցար» ըսաւ, « հերիք, առանց
ժամանակ անցընելու ինչ ընելիքդ հաս-
կըցուր, չե՞նէ մենք քեզի կը հասկըցը-
նենք » :

Մարքիզուհին վերջին անգամ մ'ալ
Ապէին դարձաւ, բայց դարձած աստեղ
ատրճանակին ծայրը երեսին գալով՝ վա-

խեն քայլ մը անդին ցափէց, ու տես-
նելով որ ալ իրեն ազատում չը կայ,
երկընցուց ձեռքը ու ըսաւ, « Տըվէք ու-
րեմն քոյնը, ու քող Աստուած իմ մահս
ձեզի ներէ » :

Այս ըսելէն ետքը գաւաթը ձեռքը ա-
ռաւ. քայց մէջի քանձր եւ սեւ քոյնը
տեսած ժամանակը, սիրտը ելաւ, ու լա-
լով վերջին անգամ մ'ալ իր դանիճներուն
սիրտը քննել ուզէց: Պարապ տեղը խեղճ
կիւնը ասոնցմէ գրութիւն կը յուսար. ին-
չու որ երկուքը մէկէն այնպէս սարսա-
փելի հայնոյութեամբ մը սպառնալով
վրան վազէցին, որ բոլորովին յոյսը
կտրէց, ու գաւաթը բերնին դնելով,
« Տէ՛ր Աստուած դո՛ւն ողորմէ ինձի »,
ըսաւ ու մէջինը խմէց: Խմած ժամա-
նակը քանի մը կաթիլ սրտին վրայ կա-
րէց, ու կրակի արագութեամբ այն տե-
ղը երէց: Այս դժոխային քոյնը մկնդե-

դով ու գառիկով շինված ըլլալով՝ շատ
զօրաւոր էր։

Մարքիզուհին այս խմելէն ետքը, գա-
ւաթը գետինը նետեց, կարծելով որ իր-
մէն ուրիշ բան չը պիտի ուզէին։ Բայց
կը սխալէր խեղճը. ինչո՞ւ որ Ապին տես-
նելով, որ բոյնին ազդու մասը գաւա-
թին տակը մնացեր է, արծաթէ դրգալով
մը առաւ մէջէն ու Մարքիզուհիին տը-
վաւ ըսելով, « Աս ալ կ'լլելո՞ւ է » : Մար-
քիզուհին առաւ բերանը դրաւ բայց
կույ տալու տեղը բերնին մէջ պահեց.
ետքը անկողինը մտած ծամանակը ա-
նոնցմէ ծածուկ ծածկոցին մէջ բուքաւ,
ու սրտին ցաւէն բարձը գրկելով, գլու-
խը ծածկոցին մէջ խօթեց. բայց շատ
չը բշեց՝ իր դահիճներուն դարձաւ, « Աս-
տուծոյ համար ըլլայ » ըսաւ. « Եւ որ
մարմինս մեռուցիք նե՛՛ գո՛նէ հոգիս ա-
զատեցէք, ու ինծի խոստովանահայր մը

խրկեցեր ք :

Որչափ Ապեն ու Ասպետը քարա-
սիրտ էին ալ նե՛ այս տեսարանին չը
դիմանալով, ու իրենց գործքը լըմնցած
սեպելով, դուրս ելան ու դուռը գոցե-
ցին: Եղեռնագործները շինած թոյներ-
նուն ուծին սալաւիներէն, կը կարծէին
որ հազիւ քանի մը բռայե պիտի տեսէր
իւր կեանքը:

Աստիք դուրս ելնելուն պէս, Մար-
քիզունին մտածէց, որ փախչիլը կարե-
լի էր: Վազէց պատուհանին առջեւ, ո-
րուն բարձրութիւնը 22 ոտնաչափ էր.
բայց գետինը քիչ մը քարոտ ըլլալուն
չը համարձակէցաւ վար ցաթկելու:

Մարմնոյն վրայէն մինակ շապիկ մը
հագած ըլլալուն, շուտով վրայէն պատ-
մունճաճ մը անցուց, ու մէջքի գօտին
կապած ժամանակը, ոտքի ձայն մը լը-
սէց, որ դեպ 'ի իր սենեակին կը մօտե-

նար: Կարծելով որ իր դահիճներն են՝
վազեց դեպ ՚ի պատուհանը: անկէ վար
նետկելու համար ոտքը դուրս հանած
ժամանակը դուռը բացվեցաւ, ան ատե-
նը Մարքիզուհիին աչքին բան մը չե-
րեւնալով, գլուխը դեպ ՚ի վար պատու-
հանէն նետվեցաւ:

Դռնէն ներս մտնողը, պալատին քա-
հանան էր, որ տեսնելով Մարքիզուհիին
վար ցարկելու պատրաստութիւնը, վա-
զեց պատմութեան ծայրէն բռնեց: Բայց
պատմութեանը Մարքիզուհիին ծանրու-
թիւնը չը վերցընելով՝ պատուեցաւ, ու
ծայրը մինակ ձեռքը մնաց:

Այս դիպումածը Մարքիզուհիին իյնա-
լուն ընթացքը փոխեց որ գլխուն վրայ
իյնալուն տեղ, ոտքերուն վրայ ինկաւ,
արանց վնաս մը կրելու:

Քահանան աս տեսնելով, քովը զըտ-
նըված ջուրով լեցուն սափորը առածին

պէս Մարքիզուհիին գլխուն նետեց. բայց
բարեբաղդաբար Մարքիզուհիին, ճար-
պիկութեամբ անդին ցարկելովը՝ ջարա-
գործը չը կրցաւ վնաս մը հասցընել, ու
խեղճ կինը զոնէ առ վնասէն ազատե-
ցաւ:

Քահանան իր որսը կորսընցունելով,
վազեց Ապէին ու Ասպետին Մարքիզու-
հիին փախչիլը իմացընելու:

Մարքիզուհիին ոտքը գետինը հա-
սածին պէս՝ մեծ խելացութեամբ մազե-
րուն մեկ ծայրը որկորը խօթեց, խը-
մած քոյնը ետ բերելու համար: Ասի
շատ դիւրին բան էր. որովհետեւ ստա-
մոքսը, հախանաշիկին ժամանակը կե-
րածներովը լեցուն էր, ու այս պատճա-
ռաւ դեռ քոյնը չէր կրցեր իր սարսա-
փելի գօրութիւնը ազդել: Հազիւ քէ Մար-
քիզուհիին սիրտը ետ եկաւ, որ ընտա-
նի խոզ մը վազեց ելածը կերաւ. բայց

կայծակէ գարնը վաժի պէս ինկաւ մե-
ռաւ:

Ինչպէս որ վերը ըսինք, Մարքիզու-
նիին սենեակը գոց պարտեզի մը վրայ
կը նայէր: Խեղճ կինը վար ցաթկած ժա-
մանակը, առջի բերանը կարծեց, որ ան-
կէ դուրս ելնելու ճար չը կայ, բայց ա-
ղէկ մը չորս կողմը նայելէն ետքը, տե-
սաւ որ ախոռին մէկուն պատուհանէն
լոյս կ'երեւայ. վազեց ուստի հոն ու ճիւ-
պանը տեսնելով, « Աստուծոյ համար
ըլլայ բարեկամ» ըսաւ, « ազատե գիս,
թունաւորված եմ. իս պիտի մեռցընեն.
անոնց ձեռքը մի թողուր գիս կ'աղա-
ջեմ, ախոռին դուռը բաց որ փախ-
ջիմ »:

Ձիապանը Մարքիզունիին ըսածնե-
րէն բան մը չը հասկըցաւ, բայց տես-
նելով որ հոգնած ու կէս մերկ կին մը,
իրմէ օգնութիւն կ'ուզէ, գրկեց զանի ու

դուռը բացալով փողոցը հանեց:

Ան ատենը երկու կին կ'անցնէին. ճիապանը զանի անոնց յանձնեց՝ առանց պատճառը հասկըցընելու որ ինքն ալ չը գիտեր: Խեղճ Մարքիզուհին ալ մինակ այս խօսքերը կը կրկնէր, « Ազատեցէք զիս բռնաւորված եմ. Աստուծոյ համար ըլլայ ազատեցէք զիս » . Բայց այս գրուցած ատենը յանկարծակի այն երկու կնիկներուն ձեռքէն փախաւ՝ ու սկըսաւ խենդի մը պէս վազել, ինչու որ զինքը մեռցընել ուզողները, ախոռին դռնէն դուրս ելնելով, սկըսան ետեւէն վազել:

Մարքիզուհին վազած ատենը, « Թունաւորված եմ » կը պօռար. անոնք ալ ետեւէն « Մի հաւտար, բռնեցէր է » կ'ըսէին. փողոցէն անցնողները առանց բան մը հասկընալու, ապշած կը նայէին: Վախը, Մարքիզուհիին բնականէն

աւելի ուժ կուտար: Այն կինը, որ բարակ հագուստներով եւ մետաքսե կօշիկներով պտըտելու սորված էր՝ հիմայ գրեթէ մերկ ու բոպիկ, պարապ տեղը օգնութիւն կը խնդրէր անցնողներէն. ինչու որ իր կերպարանքը ետեւէն վագողներուն ըսածին պէս, իրաւցընէ խենդի կերպարանք էր:

Շապիկ մը կռնակը, վրայէն պատըռտած պատմութեան մը ու մագէրը տարտըղնած խենդի պէս կը վագէր:

Վերջապէս Ասպետը ետեւէն հասնելով, բռնեց ու առանց անոր աղաջանքները եւ պօռալը մտիկ ընելու, առաւ եւ մօտիկ տունը տարաւ եւ ետեւէն դուռը գոցեց:

Ապէն ատրճանակը ձեռքը՝ դռանը տակը կայնած՝ ներս մարդ չէր բողոք, ու մտնել ուզողներուն ալ մահ կ'սպառնար: Ասպետին ու Մարքիզոսիին մը-

տաճ տունը, Տիւրու աւուրնով մարդուն
մեկունն էր, որ այն օրերս ճամբորդու-
թեան պատճառաւ հոն չէր, եւ որուն
կինը, անոնց ներս մտած ժամանակը
իր քանի մը բարեկամներովը նստեր
կ'զբօսէր:

Մարքիզուհին եւ Ասպետը միշտ մե-
կըզմեկու հետ կռվելով, անոնց նստած
սենեակը մտան:

Հոն գտնելոյնքուն շատերը Մար-
քիզուհին կը ճանչէին. ուստի զանի այս
կերպարանքով տեսած ժամանակնին
զարմացած ոտքի ելան, ու օգնութեան
հասնելու համար դէպ 'ի իրեն գացին.
բայց Ասպետը զանոնք մեկդի ըրաւ ը-
սելով թէ, խեղճը բռնուցած է: Մարքի-
զուհին ասոր պատասխան կուրծքի ե-
րած տեղը եւ պռկունքներուն սեռու-
թիւնը ցոյց տալով, բունաւորված էմ կը
պօռար, ու քիչ մը կար կամ գոնէ քիչ

մը շուր կը խնդրէր հոն գտնելու հետեւին։
 Պոլիսէն անուն կին մը Ասպետին ան-
 դին դարձած ժամանակը, իր գրպանէն
 դեղքափ հանելով Մարքիգոսիին տը-
 վաւ որ շուտով մը բերանը նետեց։ Ու-
 րիշ կին մ'ալ գաւարով շուր երկընցուց-
 բայց գաւարը բերանը առած ժամանա-
 կը, Ասպետը այնպէս հարուած մը տը-
 վաւ բերնին, որ գաւարը բերնին մէջ
 կոտորտէն էտըր, շրթունքներուն մէկն
 ալ ճեղքըվեցաւ։ Ան ատենը բոլոր հոն
 տեղի կնիկները Ասպետին վրայ նետ-
 վիլ ուզեցին. բայց Մարքիգոսիին վախ-
 նալով որ չըլլայ թէ աւելի բարկացնեն
 զանի՝ բոլ չը տըվաւ, ու անոր կատ-
 դութիւնը զսպել յուսալով, աղաչեց հոն
 եղողներուն, որ զիրենք երկուքը թիջ մը
 շատեն մինակ ձգեն։ Բոլոր ընկերութիւ-
 նը անոր աղաչանքը մտիկ ընելով, միւս
 աւենեակը գացին։ Ասպետին ուզածն ալ

այս եր: Անոնք դուրս էլածնուն պէս
Մարքիզուհին ձեռքերը միացրնելով ու
գետինը ծունկ չորելով, սկըսաւ անուշ
ճայնով մը աղաչել:

« Ասպէ՛տ, իմ սիրելի եղբայրս », ջ-
սաւ. « արդէօր իս բնաւ չէ՞ս մի մեղ-
քընար. կարծեմ մինչեւ այսօր ձեզի հետ
երախտիքով վարվէր եմ, ու հիմայ այս
դիպուածին վրայ անգամ, իմ արիւնս կը
բափեմ ձեզի համար, քե որ հօրկ ըլ-
լայ:

« Գիտես որ այս ըսածներս պարտա-
խօսքեր չեն. ու մտածե քե որ այս բա-
նը իմացվի՝ ի՞նչ պիտի ըսեն ամեն մարդ:
Ա՛ն եղբայր, ի՞նչ բշուառ. կերպով կը
վարեք զիս. գիտցած եղիր, սիրելի եղ-
բայր, այո՛ գիտցած եղիր որ քե որ զիս
մեռնելէն ազատելու ըլլաս նե, երդում
կ'ընեմ որ այս ըրածնիդ բնաւ միտքս չը
բերեմ, ու ձեզ զիս ազատողներուն կար-

գը դնեմ » :

Այս աղաչանքին ժամանակը, չարագործ Ասպետը իր պզտի բուրբ քաշեց ու առանց անոր ցուցնելու, իր բոլոր ուժովը կուրծքը խօթեց: Մարքիզուհին պօռալով ու ձեռքը վերքին վրայ դնելով ոտք էլաւ, ու դէպ 'ի դուռը վազեց: Խեղճը իր բոլոր ճայնովը « հասէ՛ք, գիտե՛ք մեռցնե՛ կոր », կը պօռար:

Ասպետը այս մէկ հարուածը հերիք չը սեպեց. Մարքիզուհիին դուռը վազած ժամանակը ետեւէն հասաւ, ու հինգ հարուած ալ տրվաւ կունըկին. որոնց վերջինը այնքան ուժով զարկաւ որ բուրբ, մինչեւ կեսը մարմնոյն մէջը քաղվելով, երկու կտոր եղաւ: Ան ատենը Մարքիզուհին երեսի վրայ ընկելով իր արեանը մէջ լողալ սկսաւ:

Մարքիզուհիին իյնալուն վրայ, Ասպետը կարծեց որ մեռաւ. ու կնիկնե-

րուն ոտքին ձայնը լսելով՝ որոնք օգնութեան կուգային, սենեակին դուրս ելաւ ու վար իջաւ։ Ապէն միշտ ատրոհանակը ձեռքը, դրանք առջին կ'սպասէր. Ասպետը անոր ձեռքէն բռնեց ու ըսաւ. «Բալէ Ապէ, գործքը լըմնցուցի» :

Ուստի սկսեալ երկուքն ալ անկէ հեռանալ. բայց քանի մը քայլ առաջ երբայէն ետքը պատուհան մը բացվեցաւ, ու կնիկները դրացիները օգնութեան կանգեցին. ինչու որ Ասպետին կարծածին պէս Մարքիզուհին դեռ մեռած չէր։

Ապէն ասի լսածին պէս, կանկ առաւ ու Ասպետին ձեռքէն բռնելով, « դուն ի՞նչ կ'ըսէիր կոր հիմալ » ըսաւ անոր. « քե որ օգնութիւն կը կանգեն կոր նե՛րսէլ է որ դեռ ողջ է » :

— « Իրաւ որ աղէկ մը չը գիտեմ. քիչ մ'ալ դուն գնայ նայէ » պատասխանեց Ասպետը. « Ես ինծի բնկածը բա-

ւական կատարեցի, հիմայ ալ քու կար-
գըդ է » :

— « Իրաւունք ունիս » ըսաւ Ապէն
ու վագէց նորէն տունը եկաւ: Սենեա-
կը մտած ժամանակը, կնիկները Մար-
քիզունին անկողինը դնելու կ'աշխատե-
ին: Ապէն անոնք մեկդի ընելով, մօտե-
ցաւ անոր ու ատրճանակը կուրծքին
դրաւ, բայց կրակ ըրած ժամանակը,
Պռիւնէլ տիկինը անոր ձեռքին գարնե-
լով, գնտակը Մարքիզունին գալու տե-
ղը, գնաց պատին մէջ քաղվեցաւ: Այս
տեսնելով, Ապէն կրակ կտրած, ատրճ-
ճանակին կօրովը անանկ հարուած մը
տրվաւ. Պռիւնէլ տիկինին գլխուն, որ
խեղճ կինը ինքըզինքը կորսնցընելով,
ընելու պէս ըրաւ. Ապէն մեկ մ'ալ պի-
տի իջեցըներ, բայց բոլոր կնիկները մեկ
եղած՝ վրան վագէցին ու անիկայ բռն-
նութեամբ դռնէն դուրս ըրին ու դուռը

վրայեն գոցեցին:

Երկու Էդեռնագործները գիշերուան խառարին օգնութեամբը շուտով Կանժեն դուրս ելան ու Օպնատս փախան, որ Կանժեն փարսախ մը հեռու է:

Ասդին կնիկները ինչպէս որ ըսինք, մեծ գութով Մարքիզուհին կը խնամէին. ու զանի անկողինը դնելու կ'աշխատէին. բայց սուրին կէսը կոնըկին մեջ մընացած ըլլալով, խեղճը չէր կրնար պատկիլ: Մարքիզուհին անոնց ճամբայ մը ցըցուց, որով ան սուրը անկէ հանեցին:

Պոխանել տիկինը անկողինին մեջ նստաւ ու միւս կնիկները Մարքիզուհին կոնակը դէպ 'ի անոր կայնեցուցին. ան աստենը Երկու ձեռքով այն սուրը բռնեց, ու ոտքերը կոնըկին Երկու քովը դնելով, ուժով մը մեկէն 'ի մեկ քօրվելով քաշեց: Ասանկով սուրին կտորք կոնըկին մեջ տեղէն հանեցին ու խեղճ

կինը անկողին կրցաւ պառկիլ:

Այս սարսափելի եղեռնագործութիւնը երեք ժամ տեւեց:

Կանժի իշխանները իմանալով, հետերնին զօրք առած, Մարքիզուհիին եղած տունը եկան:

Մարքիզուհին զանոնք տեսածին պէս, սկըսաւ աղաչել, որ զինքը իրենց պահպանութեանը տակը առնեն. ինչո՞ւ որ իրեն անանկ կուգար թէ զինքը մեռցնել ուզողները, դարձեալ իր քովը գալու առիթ մը կը բնտրուեն: Իշխանները զինքը հանդարտեցուցին այս մասին, ու տանը բոլոր դռները պահապաններ կայնեցուցին:

Աս ընելէն ետքը, շուտով բժիշկներու ու վիրաբոյժներու ետեւէ մարդ խըրկեցին, ու պէտք եղած տեղը այս եղեռնագործութեան լուրը իմացուցին:

Պ. տը Թոխսանը այս լուրը առածին

պէս, շուտով իր մարդիկը ճամբայ հանեց,
 եղեռնագործները բռնելու համար: Բայց
 անոնք ձեռք ձգելու ժամանակը անցեր
 էր. որովհետեւ լուր առին որ Ապեն եւ
 Ասպետը, այն գիշեր Օպնաս պառկեր
 էին, ու հոն մեկգմեկ վիրաւորելու ջափ
 մեծ կռիւ մը ընելէն ետքը՝ առտուն կա-
 նուխ Ակտի մօտերը նաւ մը նստեր է-
 ին ու անկէ հեռացեր էին :

Կանժի Մարքիզը այս լուրը իմա-
 ցած ժամանակը, Ավինեօնի մեջ իր ծա-
 ռաներուն մեկուն հետ դատ մը կը վա-
 րէր: Լուրը բերողը այս եղեռնագործու-
 թեան պատմութիւնը ըրած ժամանակը,
 Մարքիզին երեսի գոյնը նետեց ու սաս-
 տիկ բարկանալով, երդում ըրաւ որ եղ-
 բայրներուն դանիճը ինք պիտի ըլլայ:
 Բայց զարմանալին սա է որ, իր ճամ-
 բորդութիւնը երկրորդ օրը իրիկուն
 ձգեց, երբոր այն օրը կրնար ճամբայ ել-

նել. ու այն ժամանակին մեջ իր մեկ քանի բարեկամներուն տեսութեան գնաց՝ առանց անոնց իր կնկանը գլխուն եկածը պատմելու:

Մարքիզը Կանժ հասաւ, Մարքիզոհիին բռնաւորվելէն չորս օր ետքը. ու Պ. Տիւբուէին տունը երթալով, իր կինը տեսնել ուզեց:

Մարքիզոհին առանց այս տեսութեան դէմ կենալու՝ յանձնառու եղաւ:

Ասոր վրայ Մարքիզը լալով, ու մազերը փեթոտելով ներս մտաւ:

Մարքիզոհին անոր այցելութիւնը ընդունեց իբրեւ կին մը, որ իր երկանը կը ներէ, ու իբրեւ քրիստոնեայ մը՝ որ քիչ ժամանակէն պիտի մեռնի:

Իրեն հետ պաղ վարվելուն վրայօք շատ կծու խօսքեր չըրաւ. եւ քե որ քանի մը խօսք ըսաւ ալ նէ՝ ետքը ամենուն առջին բողոքին խնդրեց, ըսելով քե

իր ցաւերուն խստութիւնն է, որ իրեն այս տեսակ խօսքեր գրուցընել կուտայ:

Մարքիզը կնկանը քաղցրութիւնը տեսնելով, ուզեց որ, անոր Ավինետոնի իշխաններուն քով ձգած կտակը ոչընչացընել տայ, ու դարձեալ այն իշխաններուն առջին ուրիշ կտակ մը ստորագրել տայով: Մարքիզուհին նոր ստացած ժառանգութիւնը իրեն սեփականէ. ինչու որ, Ապէին ձեռքովը առնելով Երկրորդ կտակը, որ ստորագրելով ինչպէս իրեն խրկելներ էր, Ավինետոնի ժողովը չէր ընդուներ:

Ուստի կնկանը հետ մինակ մնացածին պէս, այս խօսքը անոր բացառ. բայց Մարքիզուհին ամենեւին ականջ չը կախելով, պատասխանեց թէ այն հարստութիւնը իր Երկու տղոցն էր, ու իր առջի կտակը չէր կրնար արել:

Մարքիզին գալէն Երկու օր ետքը, տի-

կին Ռօզան ալ եկաւ: Այս կինը, իր փե-
սին՝ Ապէին եւ Ասպետին հետ մասնակից
ըլլալը լսած ըլլալով, շատ զարմացաւ իր
աղջկանը դարձեալ անոր վրայ ցըցուցած
սիրոյն:

Բայց Մարքիզուհին իր երիկը այս
Էդեռնագործութեան մասնակից չէր կար-
ծեր. ու կ'ուզէր որ իր մայրն ալ այն-
պէս համոզվի. նաեւ այս միամտութիւնը
բաւական չը սեպելով կ'աղաչէր իր մօ-
րը, որ Մարքիզը համբուրէ իր տղուն
պէս:

Տիկին Ռօզան այնքան տրտմեցաւ
աղջկանը այս կուրութեանը վրայ, որ
առանց իր մայրական սէրը, պարտքե-
րը եւ աղջկանը աղաջանքները մտիկ ը-
նելու, երկու օրէն աւելի չը կեցաւ ու ե-
լաւ գնաց: Մարքիզուհին մօրը երբա-
յուն վրայ շատ տրտմեցաւ ու աղաչեց
որ զինքը Մօնբէլիէ տանին. ինչո՞ւ որ

իր վիրաւորված սենեակին մեջ պառկած ըլլալով, գինքը զարնողներուն պատկերը միշտ աչքին առաջն էր. քնացած ժամանակն անգամ, շատ ատեն սարսափելով կ'արթըննար ու օգնութիւն կը պօռար:

Դժբաղդաբար բժիշկները անոր այս աղաչանքը չը կատարեցին, իր տկարութեանը պատճառաւ:

Ասոր վրայ Մարքիզուհին ամեն բան մեկդի դնելով, քրիստոնեական վերջին պարտքերը կատարելու ետեւէ եղաւ. ու միտքը դրաւ, որ ինչպէս որ նահատակի մը պէս տանջւել էր, անանկ այսուրքի մը պէս մեռնի: Ուստի Սուրբ հաղորդութիւն ուզեց:

Երբոր բահանան սենեակէն ներս մըտաւ, յանկարծակի Մարքիզուհին դէմքը, որ շատ հանդարտ էր, փոխվեցաւ. ու մոխիր դարձաւ:

Երկնային վերջին մխիթարանքները տալու եկող քահանան, այն վաստակեալ էր, որ Ապէին եւ Ասպետին հետ մասնակից ըլլալով, Մարքիզուհիին գրիտուն պատուհանէն վար ջուրով լեցուն մեծ սափոր մը նետեր էր:

Մարքիզուհին զանի տեսածին պէս ճանչցեր էր, ու դէմքին փոխվելուն պատճառն ալ այս էր:

Բայց տեսնելով որ քահանան առանց ինքզինքը արելու իրեն կը մօտենայ, ջուղեց այնքան մարդու մէջ անոր երեսը վար առնել. ուստի կամաց մը դէպի անոր ծռեցաւ ու ըսաւ:

« Տե՛ր հայր, կը յուսամ, որ եղած բաներուն համար, իմ ճեր վրայ ունեցած վախս, որն որ ներելի է ինձի, փառատելու համար կը բարեհաճիք այս Հաղորդութիւնը մեկ տեղ կհստատուկէս առնելու. որովհետեւ յսերեմ որ շատ անգամ

սուրբ Հաղորդութիւնը չար մարդոց
ձեռքովը մարդ մեռցընելու գործիք մը
եղած է »:

Քահանան գլուխը ծռեց՝ այս գրու-
ցածին յանձնառու. ըլլալը իմացունելու
համար:

Մարքիզոսին Հաղորդութիւնը, այս-
պէս իր դահիճներուն մեկուն հետ բաժ-
նելովը, կ'ուզէր հասկըցընել թէ քահա-
նային ալ կը ներէ. ու աղօթք կ'ըներ որ
Աստուած ալ իրեն պէս ներէ: Հետեւեալ
քանի մը օրերը Մարքիզոսին այնքան
աղէկ էր, որ ամեն մարդ կը կարծէր որ
ազատելու յոյս կայ. բայց ինքը աղէկ
գիտէր որ իր վերջը մօտեցած է, ու իր
էօրը տարու տղան անկողինին քովէն
չը զատելով, ժամանակ ժամանակ կ'ը-
սէր անոր:

« Որդեա՛կ, աղէկ դիտէ գիւ. որ վա-
ղը մեկալնօր մեծնալէդ էտքը, մայրդ չը

մոռնաս ու աղօթքիդ մէջ միշտ գիտ
լիշես : Տղան լալով կը պատասխանէր :

« Սիրելի մա՛յր քեզ մոռնամ... » :

« Անհնարին բան է. մինչեւ մահ այս
ժամը մտքես չը պիտի ելնէ, ու կը խընդ-
րեմ Աստուծմէ որ չը մեռած քու մահ-
ուանդ վրէժը առնելու կարող ըլլամ » :

Տղուն այս խօսքին վրայ Մարքիզու-
հին կը պատասխանէ. « Չըլլայ որ այդ-
պես բան մը գործքի դնես, ինչու որ վը-
րեժխնդրութիւնը մինակ Աստուծոյ տըր-
ված է » :

Յունիս Յին Թուլուզի դատաւոր, Պ.
Գաբալանը հետը շատ մը իշխաններ ա-
ռած՝ Կանժ հասաւ. բայց այն օրը Մար-
քիզուհին բմրութեան մէջ ըլլալով՝ չը
կրցաւ քովը ելնել :

Երկրորդ օրը Պ. Տիւբուէին տունը
գնաց, ու հոն Մարքիզուհիին հետ տես-
նեցվեցաւ :

Առջի բերանը Մարքիզուհին չուզեց
 եղածները պատմել. « Չեմ կրնար » ը-
 սա. « Ե. սիրելի Ե. դատապարտել » :
 Բայց Պ. Գաթալանը հասկըցուց անոր,
 որ « ամենէն առաջ պէտք է դատաւորին
 ճշմարիտը խոստովանել. ինչու որ ա-
 ռանց ճշմարիտ տեղեկութեան կրնայ ա-
 նի չը գիտնալով անմեղ մարդիկ պատ-
 ժել » : Այս վերջի խօսքին վրայ Մար-
 քիզուհին յանձնառու եղաւ բոլոր եղած-
 ները պատմելու, ու լման ժամ մը ա-
 ռանձին խօսեցան. երկրորդ օրը Պ. Գա-
 թալան դարձեալ Մարքիզուհին տեսնելու
 միտք ուներ, բայց խեղճ կինը բոլորովին
 տկարացած ըլլալով, չը կրցաւ ուրիշ
 հարցմունքներ ընել : Պէտք եղած տեղե-
 կութիւնները բաւական առեր էր. անոր
 համար ալ չը հոգնեցուց զանի :

Ան օրէն Մարքիզուհին սկըսաւ սաս-
 տիկ ցաւեր զգալ. բայց այնքան սաստիկ՝

որ շատ անգամ չը դիմանալով, մեծ ճայ-
նով կը պօռար ու օգնութիւն կը խնդ-
րէր:

Վերջապէս երկու օր այսպէս չար-
ջարվելէն ետքը, հոգին աւանդեց: Մե-
ռածին պէս մարմինը բացին քննելու
համար, ու բժիշկները հաստատեցին, որ
Մարքիզուհին մահուան բուն պատճա-
ռը՝ խմած բոյնն էր, ու չէր սուրին
հարուածները. որոնց եօրն ալ մահկա-
նացու չէին: Ստամոքսին բոլորտիքը եւ
ըղեղը սեւցեր էին: Բայց բնութիւնը այն-
քան կը պաշտպանէր այս գեղեցիկ մար-
մինը, որ քանի մը ժամու մեջ, առիւծ
մը մեռցընող դժոխային բոյնը 19 օր-
ուան մեջ Մարքիզուհին կրցար սպան-
նել:

Պ. Գաբալան Մարքիզուհին մեռնե-
լը իմացածին պէս, իր հետի տեսուչնե-
րէն 12ի ջափ մարդ հանեց որ երբան

Կանժի պալատը կոխեն, ու Մարքիզը
քահանան եւ բոլոր ծառաները բռնեն,
մինչեւ Մարքիզուհին ազատող ճիապա-
նը ազատ բողոն:

Տեսուչներուն պալատը մտած ժամա-
նակը, Մարքիզը մեծ սրահին մէջ տըր-
տում երես կը պտըտէր. ու երբոր Պ.
Գաբալանին տըված հրամանը ցըցուցին
իրեն, առաջուց պատրաստըվածի մը
պէս, առանց այլայլութեան, պատասխա-
նեց թէ ինքը պատրաստ է այն հրամանին
հնազանդելու:

Իր սենեակին բանալին ուզեցին իր-
մեն, զոր շուտով հանեց տըվաւ, ետքը
միւս բռնըվողներուն հետ Մօնբէլիէի
պալատը տարին:

Մարքիզը Մօնբէլիէ հասածին պէս,
բոլոր բնակիչները փողոցները քափե-
ցան:

Փամանակը գիշեր ըլլալուն, շատե-

յուսման ձեռքը ճրագ կար. որոնց լուսավել,
ամենն ալ կրցան անոր դեմքը դիտել:
Մարքիզը է. քահանայն գեշ ճիւղերու վրայ
հեծած էին ու չորս բոլորնին տեսչու-
քեան զինուորներով պատած էր: Բազ-
մութիւնը այնքան բարկացած էր յանցա-
ւորներուն վրայ, որ էրէ զինուորները
դէմ չը կենային, փարատելով կտոր կտոր
պիտի ընէր զանոնք:

Տիկին Ռօզան աղջկանը մահը իմա-
նալուն պէս, անոր ստացուածքներուն
տէր եղաւ ու տեսչութեան իմացուց որ
Մարքիզոնիին մահուան վրէժխնդրութե-
նէն էտ չը պիտի կենայ մինչեւ որ յան-
ցաւորները պէտք եղած պատիժը չը կը-
րեն: Երկար բարակ քննութիւններէն էտ-
քը յանցաւորներուն վճիռը այսպէս
կտրելէցաւ:

Ապէն է. Ասպետը ողջ ողջ էրկու կը-
տոր ըլլալու դատապարտվեցան: Մար-

քիզը մինչեւ ման արտոքի, ինչ ազնուականութենէն զրկւելէն ետքը, բոլոր ըստացուածքները տերութեան անցան: Բեռեք քահանան ալ իր կարգէն զրկւելով, մինչեւ ման երկաթի դատապարտւեցաւ:

Այս վճիռը տեսակ տեսակ խօսակցութիւններու առիթ մը եղաւ: Յիրաւի, կամ Մարքիզը եղբայրներուն հետ մասնակից չէր կամ էր: Թէ որ մասնակից էր նէ՛ պատիժը շատ քերէ էր. քէ որ չէր նէ՛ պատիժը շատ ծանր էր:

Հիմայ որ այս սարսափելի պատմութիւնը ըրինք՝ ընթերցողներուն հետաքրքրութիւնը տեղը տանելու համար, տեսնենք քէ յանցաւորները ինչպէս վերջացուցին իրենց կեանքը:

Բեռեք քահանան ամենէն առաջ պարտքը վճարեց Աստուծոյ՝ Թուրուգէն Պոեքսը գացած ժամանակը հոգին փչե-

լով:

Ասպետը վենետիկ քաշվեցաւ ու հոն զինուոր գրվեցաւ: Քանտի կողին ան ա-տենը պաշարված ըլլալով, հոն խրկըվեցաւ. բայց զացածին պէս, երբոր քանի մը զինուորներու հետ քաղրին վրայ կը պտըտէր, ուսմբ մը եկաւ քովերնին ինկաւ, ու պայքած ժամանակը կտորին մեկը Ասպետին գալով, մեռցուց զանի, առանց միւսներուն մեկ մագին դպչելու:

Ապէն, Ասպետէն Քենովայի մեջ զատվելէն ետքը, երկար բարակ պտըտելով Հոլանտա մտաւ. Լամառքըլիէն անունով, ու վերջապէս Վիան քաշվեցաւ, որուն կառավարութիւնը Լիէքի կոմսին տրված էր:

Հոն մարդու մը հետ բարեկամանալով, անոր մասնակցութեամբը կոմսին ներկայացաւ իբրեւ փախստական Ֆրանսացի մը:

Կոմսը անկէ շատ հաճոյանալով, իր տղուն կրթութիւնը անոր յանձնեց, որուն Ապէն ուրախութեամբ յանձնառու եղաւ:

Ապէն անանկ մարդ մ'եր, որ ուզած ատենը կրնար իր կիրքերը զսպել: Երբ որ տեսաւ որ իր շանը եւ անձին ապահովութիւնը զինքը կը պարտաւորէ իր վարմունքը շտկելու, բոլոր իր կիրքերը եւ զգացումները մեկդի ձգեց ու առաքինի մարդու մը ճամբայ բռնեց, որով շատ սիրելի եղաւ Կոմսին:

Կոմսին կինը իր ազգականներէն աղջիկ մը ունէր: Այս աղջիկը եւ Ապէն այնքան իրար սիրեցին, որ երկուքն ալ պըսակով միանալու կը փութային:

Բայց Ապէն հասարակ մարդ մը ճեւացած ըլլալով, չէր կրնար ազնուական աղջիկ մը առնել:

Ուստի պարտաւորեցաւ իր ազնուա-

կանութիւնը եւ ճշմարիտ անունը յայտ-
նել: Կոմսուհին անոր Կանժի Ապին ըլ-
լալը իմացածին պէս, սաստիկ բարկա-
ցաւ. ու առանց ժամ մը եւել իր տու-
նը պահելու, վըռնտեց գանի իր տունէն:

Ապին հոնկէ Ամսրէրտամ գնաց: Շատ
ջը քշեց սիրականը եկաւ. գինքը գտաւ,
ու մեկտել պսակվեցան: Քիչ մը ատեն
պարսպ ժամանակ անցընելէն ետքը,
նորադանդներուն խորհրդարանը մտաւ,
ու հոն օրինաւոր կեանք մը անցընելէն
ետքը մեռաւ: Բայց մինակ Աստուած
գիտէ թէ իր այս ետքի վարմունքը կեղ-
ծաւորութիւն էր թէ գղջում:

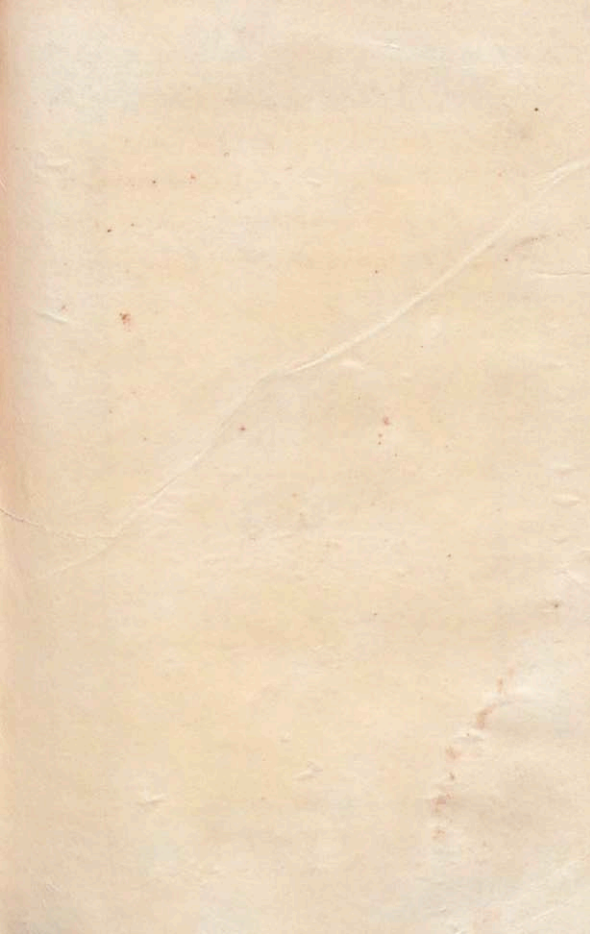
Կանժի Մարքիզին վերջը մութ մը-
նացած է. ու բնաւ մեկը չը կրցաւ տե-
ղեկութիւն մը տալ անոր մահուանը վը-
րայ. մինակ սա գիտենք որ Ավինեօնի
մեջ Իզլի գիւղը բնակեցաւ:

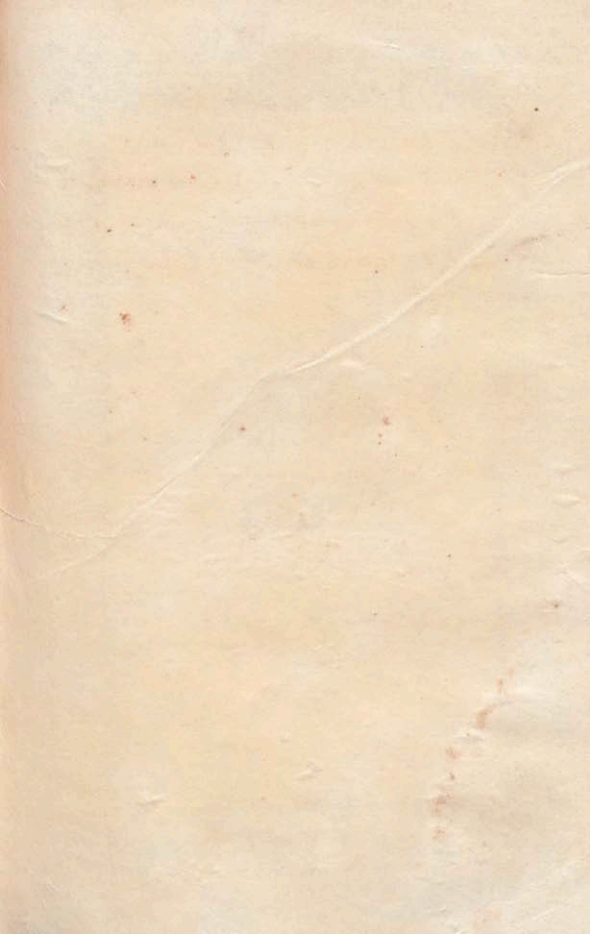
Այս տեսակ մարդիկներ աշխարհքիս
վրայեն անպակաս են. բայց միշտ կը
տեսնենք, որ Աստուծոյ արդար դատաւ-
տանը ետեւումն կայծակի պէս կը հաս-
նի: Մարքիզը, Ապեն, Ասպետը և Բե-
ռէր քահանայի ի՞նչ մտքով Մարքիզու-
նին քունաւորեցին: — Յայտնի բան որ
մտքերնին անոր ստացած ժառանգու-
թիւնը իրենց սեփականել էր. կը հար-
ցնեմ ուստի ջնքերցողներուն, կրցա՞ն
արդեօք իրենց այս նպատակին հասնիլ:
— իրենց նպատակին չը հասնելէն զատ՝
ունեցածնին այլ կորսնցուցին ու քափա-
ռական եղած մէկ երկրէն միւս երկիրը
պտղտելով, խեղճութեան մեջ սատկե-
ցան:

Երանի ամոնց, որ ասանկ դիպուած-
ները իրենց օրինակ առնելով՝ բարի ա-
նուն կ'ստանան, ու Աստուածային պար-
գէններուն արժանի կ'ըլլան:

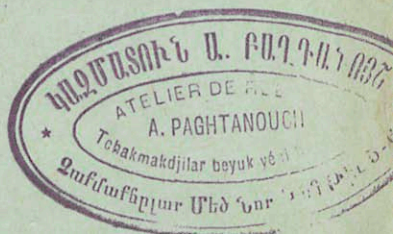

Բայց վա՛յ անոնց, որ միմեկ իրենց
կիրքերուն ականջ դնելով՝ այս օրի-
նակները դիպուած մը կը համարին: Ա-
նանկները միշտ սարսափելի վերջ կ'ու-
նենան, ու իրենց հետ անուններն ալ ան-
յայտ կըլլայ:

630
631
632
633
634

2013

